PAINER

GENERALINĖS ADVOKATĖS VERICA TRSTENJAK IŠVADA, pateikta 2011 m. balandžio 12 d.[1]

Turinys

I — Įvadas ..... I - 12540

II — Taikytini teisės aktai ..... I - 12540

A — Reglamentas Nr. 44/2001 ..... I - 12540

B — Direktyva 93/98/EEB ir Direktyva 2006/116 ..... I - 12542

C — Direktyva 2001/29 ..... I - 12544

III — Faktinės aplinkybės ..... I - 12546

IV — Procesas nacionaliniuose teismuose ..... I - 12547

V — Prejudiciniai klausimai ..... I - 12548

VI — Procesas Teisingumo Teisme ..... I - 12549

VII — Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir konkrečių prejudicinių klausimų priimtinumo ..... I - 12549

VIII — Dėl pirmojo prejudicinio klausimo ..... I - 12550

A — Esminiai proceso šalių argumentai ..... I - 12551

B — Dėl priimtinumo ..... I - 12553

C — Teisinis vertinimas ..... I - 12553

1. Bendra Reglamento Nr. 44/2001 sistema ..... I - 12554

1 — Originalo kalba: vokiečių; proceso kalba: vokiečių.

2. Sisteminis ryšys su kitomis nuostatomis, kuriose nustatyti panašūs tikslai I - 12555

a) Ar reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 3 punktą? I - 12555

b) Atsižvelgimas į Reglamento Nr. 44/2001 28 straipsnį I - 12557

3. Teisingumo Teismo praktika I - 12559

4. Pagrįsti prieštaravimai I - 12560

5. Dėl glaudaus ryšio, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą I - 12562

a) Ryšys tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito ar kitų ieškinių I - 12562

b) Bendros faktinės aplinkybės I - 12563

c) Pakankamai glaudus teisinis ryšys I - 12565

d) Tikrinimo ir prognozės, ar konkrečiu atveju yra nesuderinamumo rizika, nereikalingumas I - 12566

D — Išvada I - 12566

IX — Dėl kitų prejudicinių klausimų I - 12567

A — Dėl ketvirtojo prejudicinio klausimo I - 12567

1. Esminiai proceso šalių argumentai I - 12568

2. Dėl priimtinumo I - 12570

3. Teisinis vertinimas I - 12570

a) Dėl portretinių nuotraukų apsaugos I - 12571

b) Dėl atgaminimo sąvokos I - 12572

c) Išvada I - 12574

B — Dėl trečiojo prejudicinio klausimo ..... I - 12574

1. Esminiai bylos šalių argumentai ..... I - 12575

2. Teisinis vertinimas ..... I - 12577

a) Dėl reglamentavimo technikos, kuria grindžiama Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalis ..... I - 12577

b) Dėl pirmosios klausimo dalies ..... I - 12578

c) Dėl antrosios klausimo dalies ..... I - 12580

d) Dėl trečiosios klausimo dalies ..... I - 12581

C — Dėl antrojo prejudicinio klausimo ..... I - 12581

1. Proceso šalių argumentai ..... I - 12582

2. Teisinis vertinimas ..... I - 12583

a) Dėl pirmosios klausimo dalies ..... I - 12584

b) Dėl antrosios klausimo dalies ..... I - 12586

i) Dėl nurodymo neįmanomumo ..... I - 12586

ii) Dėl teisinių pasekmių kai nėra neįmanomumo ..... I - 12587

iii) Išvada ..... I - 12589

c) Papildomos pastabos ..... I - 12589

i) Citavimas siekiant kritikuoti ar apžvelgti ..... I - 12589

ii) Išsamus citavimas ..... I - 12590

iii) Kitos sąlygos ..... I - 12591

X — Išvada ..... I - 12591

I — Įvadas

1. Šiuo pagal SESV 267 straipsnį pateiktu prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Handelsgericht Wien* (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) iš pradžių prašo išaiškinti klausimą dėl jurisdikcijos susijusių ieškinių atveju, kuri nustatyta 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 6 straipsnio 1 punkte [2]. Tai suteikia Teisingumo Teismui galimybę toliau plėtoti savo praktiką šioje srityje [3].

2. Kiti prejudiciniai klausimai pirmiausia susiję su 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo [4]. Iš pradžių klausiama, ar fotorobotas, kuris buvo sukurtas panaudojant nuotrauką, gali būti skelbiamas laikraščiuose, žurnaluose ir internete be nuotraukos autorės sutikimo. Kiti klausimai susiję su galimybe taikyti apribojimus pagal šios direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d ir e punktus, kurie leidžia valstybėms narėms nustatyti kūrinių atgaminimo teisės išimtis ir apribojimus citavimo atveju ir kai jie naudojami visuomenės saugumo tikslais.

3. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės susijusios su Austrijos pilietės Nataschos K. pagrobimu, saugumo tarnybų šioje byloje paskelbtos paieškos priemonėmis bei pranešimais, pasirodžiusiais žiniasklaidoje po to, kai jai pavyko pabėgti nuo pagrobėjo.

II — Taikytini teisės aktai [5]

A — *Reglamentas Nr. 44/2001*

4. Remiantis Reglamento Nr. 44/2001 68 straipsnio 1 dalimis, šis reglamentas tarp valstybių narių, išskyrus Daniją, pakeičia 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir sprendimų civilinėse

2 — OL L 12, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42.

3 — Pirmiausia žr. 1988 m. spalio 27 d. Sprendimą *Kalfelis* (189/87, Rink. p. 5565) ir 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Roche Nederland ir kt.* (C-539/03, Rink. p. I-6535), tačiau jie buvo priimti dėl anksčiau galiojusios nuostatos, būtent dėl Briuselio konvencijos 6 straipsnio; taip pat žr. 2007 m. spalio 11 d. Sprendimą *Freeport* (C-98/06, Rink. p. I-8319).

4 — OL L 167, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230.

5 — Kaip ir ES bei ESV sutartyse, „Europos Sąjungos teisės aktų“ sąvoka šioje byloje vartojama kaip bendra sąvoka, apimanti Bendrijos teisės ir Europos Sąjungos teisės aktus. Toliau minint konkrečias pirminės teisės nuostatas, nurodomos *ratione temporis* galiojančios normos.

ir komercinėse bylose vykdymo (toliau – Briuselio konvencija).

5. Reglamento 11, 12 ir 15 konstatuojamose dalyse išdėstyta:

„(11) Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriose bylos dalykas arba šalių autonomija pateisina kitą sąsajos kriterijų.<…>

(12) Jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.

<…>

(15) Siekiant harmoningai vykdyti teisingumą, reikia sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir užtikrinti, kad dviejose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai.<…>“

6. Reglamento Nr. 44/2001 II skyriuje, kuris apima 2–31 straipsnius, nustatytos jurisdikciją reglamentuojančios taisyklės.

7. Reglamento 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.“

8. Pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos gali būti keliamos kitos valstybės narės teismuose tik pagal šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles.“

9. Reglamento 6 straipsnio 1 punkte, esančiame šio skyriaus 2 skirsnyje („Speciali jurisdikcija“), nustatyta:

„Valstybėje narėje gyvenančiam asmeniui byla taip pat gali būti iškelta:

1. kai minėtas asmuo yra vienas iš atsakovų, teismuose pagal bet kurio iš jų nuolatinę gyvenamąją vietą, jeigu reikalavimai yra taip glaudžiai susiję, kad tikslinga juos

nagrinėti ir spręsti visus iš karto, siekiant išvengti atskirų teismo procesų metu priimtų sprendimų nesuderinamumo; <…>“

10. Reglamento 9 skirsnyje („*Lis pendens* – susiję ieškiniai“) esančiame 28 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose yra nagrinėjamos susijusios bylos, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, gali sustabdyti savo bylos procesą.

2. Jeigu šios bylos yra nagrinėjamos pirmosios instancijos teisme, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, vienos iš šalių prašymu taip pat gali atsisakyti jurisdikcijos, jeigu nagrinėjamose bylose jurisdikciją turi pirmąją bylą iškėlęs teismas ir jeigu jo įstatymas leidžia minėtas bylas nagrinėti kartu.

3. Pagal šį straipsnį bylos laikytinos susijusiomis, kai jos yra tokios panašios, kad jas tikslinga nagrinėti ir spręsti kartu, siekiant išvengti sprendimų nesuderinamumo rizikos, atsirandančios bylas nagrinėjant atskirai.“

11. Reglamento III skyriuje („Teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas“) esančiame 34 straipsnio 3 punkte nustatyta:

„Teismo sprendimas nėra pripažįstamas

<…>

3) jei jis yra nesuderinamas su sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti;“

B — *Direktyva 93/98/EEB ir Direktyva 2006/116*

12. 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyvos 93/98/EEB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo [6] 17 konstatuojamoje dalyje išdėstyta:

„kadangi fotografijų apsaugai taikomos sąlygos valstybėse narėse yra skirtingos; kadangi siekiant pakankamai suderinti apsaugos terminus, taikomus fotografijos kūriniams, ypač tiems, kurie dėl meninių ar profesionalių ypatybių yra svarbūs vidaus rinkoje, būtina

6 — OL L 290, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 141.

apibrėžti šioje direktyvoje reikalaujamo originalumo sąvoką; kadangi pagal Berno konvenciją fotografijos kūrinys laikomas originaliu, jeigu jis yra paties autoriaus intelektinės kūrybos rezultatas, atspindintis jo asmenybę, ir jokie kiti kriterijai, tokie kaip vertingumas ar paskirtis, nėra taikytini; kadangi kitų fotografijų apsaugą turėtų nustatyti nacionaliniai teisės aktai.“

13. Šios direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„Fotografijoms, kurios yra paties autoriaus intelektinės kūrybos išraiška ir dėl to laikomos originaliomis, taikoma 1 straipsnyje numatyta apsauga. Jokie kiti kriterijai nėra svarbūs sprendžiant, ar fotografija turi būti saugoma. Valstybės narės gali numatyti ir kitokių fotografijų apsaugą.“

14. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų [7] buvo kodifikuotos Direktyvos 93/98 nuostatos.

15. Jos 16 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Fotografijų apsaugai taikomos sąlygos valstybėse narėse yra skirtingos. Pagal Berno konvenciją fotografijos kūrinys laikomas originaliu, jeigu jis yra paties autoriaus intelektinės kūrybos rezultatas, atspindintis jo asmenybę, ir jokie kiti kriterijai, tokie kaip vertingumas ar paskirtis, nėra taikytini. Kitų fotografijų apsaugą turėtų nustatyti nacionaliniai teisės aktai.“

16. Šios direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„Fotografijoms, kurios yra paties autoriaus intelektinės kūrybos išraiška ir dėl to laikomos originaliomis, taikoma 1 straipsnyje numatyta apsauga. Jokie kiti kriterijai nėra svarbūs sprendžiant, ar fotografija turi būti saugoma. Valstybės narės gali numatyti ir kitokių fotografijų apsaugą.“

7 — OL L 372, p. 12.

C — *Direktyva 2001/29*

17. Direktyvos 2001/29 9, 21, 32 ir 44 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„(9) Kiekvienas autorių teisių ir gretutinių teisių derinimas turi būti grindžiamas aukšto lygio apsauga, nes tokios teisės yra labai svarbios intelektinei kūrybai. Jų apsauga padeda užtikrinti kūrybingumo palaikymą ir plėtojimą autorių, atlikėjų, prodiuserių, vartotojų, kultūros, pramonės ir apskritai visuomenės labui. Dėl to intelektinė nuosavybė yra pripažinta sudedamąja nuosavybės dalimi.

<…>

(21) Ši direktyva turėtų apibrėžti veiksmus, kuriems taikoma atgaminimo teisė, atsižvelgiant į skirtingus naudos gavėjus. Tai turėtų būti padaryta vadovaujantis Bendrijos *acquis communautaire*. Reikia plataus šių veiksmų apibrėžimo, kad vidaus rinkoje būtų užtikrintas teisinis aiškumas.

<…>

(32) Ši direktyva nustato išsamų atgaminimo teisės ir viešo paskelbimo teisės išimčių ir apribojimų sąrašą. Kai kurios išimtys arba apribojimai prireikus taikomi tik atgaminimo teisei. Šiame sąraše deramai atsižvelgiama į skirtingas valstybių narių teisės tradicijas ir kartu siekiama užtikrinti veikiančią vidaus rinką. Valstybės narės turėtų laikytis nuoseklaus šių išimčių ir apribojimų taikymo, kuris bus įvertintas ateityje apžvelgiant įstatymų įgyvendinimą.

<…>

(44) Taikant šioje direktyvoje nustatytas išimtis ir apribojimus, jie turėtų būti įgyvendinami atsižvelgiant į tarptautinius įsipareigojimus. Tokios išimtys ir apribojimai negali būti taikomi pažeidžiant teisėtus teisių turėtojo interesus arba prieštaraujant įprastam jo kūrinio ar kito objekto naudojimui. Valstybių narių nustatytos tokių išimčių ar apribojimų nuostatos pirmiausia turėtų deramai atspindėti padidėjusį ekonominį poveikį, kurį tokios išimtys ar apribojimai gali turėti naujos elektroninės terpės kontekste. Dėl to, atsiradus naujiems saugomų kūrinių ir kitų objektų naudojimo būdams, tam tikrų išimčių ar apribojimų taikymo sritį gali tekti netgi dar labiau riboti.“

18. Direktyvos 2001/29 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Ši direktyva reglamentuoja teisinę autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą vidaus rinkos sistemoje, ypač atsižvelgiant į informacinę visuomenę.“

19. Šios direktyvos 2 straipsnio a punkte, kuris reglamentuoja atgaminimo teisę, nustatyta:

„Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma atgaminti visą arba iš dalies:

a) autoriams – savo kūrinius.“

20. Direktyvos 3 straipsnio 1 dalis susijusi su teise viešai skelbti kūrinius ir teise padaryti viešai prieinamus kitus saugomus objektus. Joje nustatyta:

„Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamų tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“

21. Direktyvos 5 straipsnyje („Išimtys ir apribojimai“) pirmiausia nustatytos tokios taisyklės:

<…>

„3. Valstybės narės 2 ir 3 straipsniuose nustatytoms teisėms gali nustatyti išimtis arba apribojimus šiais atvejais, kai:

<…>

d) cituojama kritikos ar apžvalgos tikslais, jeigu šios citatos susijusios su kūriniu ar kitu objektu, kuris jau yra teisėtai padarytas viešai prieinamas, ir jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma, ir jeigu toks naudojimas atitinka sąžiningumo praktiką ir yra tokio masto, kokio reikia konkrečiam tikslui;

e) naudojama visuomenės saugumo tikslais arba siekiant užtikrinti tinkamą administracijos, parlamento ar teismo procesinių veiksmų atlikimą ar pranešimą apie juos;

<…>

5. Šio straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalyse nustatytos išimtys ir apribojimai taikomi tik tam tikrais specialiais atvejais, kurie neprieštarauja įprastiniam kūrinio ar kito objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų teisių turėtojų interesų."

III — Faktinės aplinkybės

22. Ieškovė pagrindinėje byloje yra laisvai samdoma fotografė. Ji, be kita ko, fotografavo vaikus vaikų darželiuose ir pradinėse mokyklose. Vykdydama savo profesinę veiklą 1998 m. ji padarė ir Austrijos pilietės Nataschos K., kuri vėliau buvo pagrobta, portretines nuotraukas (toliau – ginčijamos nuotraukos). Ji sukūrė foną, nustatė padėtį bei veido išraišką, išryškino ir pagamino nuotraukas.

23. Jau daugiau kaip 17 metų fotografė ant pagamintų nuotraukų nurodo savo vardą ir verslo adresą. Ženklinimo būdas ilgainiui kito, ant dekoratyvinių rėmų bei pasportų buvo naudojami lipdukai ir (arba) įspaudai. Bet kuriuo atveju iš ženklinimo buvo galima nustatyti ieškovės vardą ir verslo adresą.

24. Ieškovė pagrindinėje byloje savo kūrinius pardavė, tačiau nesuteikė tretiesiems asmenims teisių į šias nuotraukas ir nedavė sutikimo jas skelbti. Taigi jos nustatytą nuotraukų pardavimo kainą sudarė vien atlygis už kūrinį.

25. Po to, kai 1998 m. buvo pagrobta dešimtmetė Natascha K., kompetentingos saugumo tarnybos paskelbė paiešką, kuriai buvo panaudotos ginčijamos fotografijos.

26. Atsakovės pagrindinėje byloje – laikraščių ir žurnalų leidyklos. Tik pirmos atsakovės pagrindinėje byloje buveinė yra Vienoje, Austrijoje. Kitos keturios (antra–penkta) atsakovės įsisteigusios Vokietijoje.

27. Pirmos ir trečios atsakovės pagrindinėje byloje leidžiami dienraščiai (*Standard* ir *Süddeutsche Zeitung*) platinami taip pat Austrijoje, ketvirta atsakovė leidžia savaitraštį (*Der Spiegel*), kuris platinamas ir Austrijoje. Penkta atsakovė leidžia dienraštį (*Express*), kuris platinamas tik Vokietijoje. Antra atsakovė leidžia dienraštį (*Bild*), kurio Vokietijai skirtas leidimas nėra platinamas Austrijoje. Tačiau šio dienraščio Miunchenui skirtas leidimas platinamas ir Austrijoje. Be to, antros

atsakovės leidžiamas kitas dienraštis (*Die Welt*) platinamas Austrijoje, ir ji turi savo naujienų svetainę internete.

28. 2006 m. Nataschai K. pavyko pabėgti nuo savo pagrobėjo. Pagrindinė byla susijusi su atsakovių pagrindinėje byloje pranešimais, kurie pasirodė po Nataschos K. išsilaisvinimo, bet iki pirmojo viešojo jos interviu transliavimo per televiziją 2006 m. rugsėjo 5 d. Tuo laikotarpiu neturėta naujų Nataschos K. nuotraukų. Atsakovės pagrindinėje byloje, publikuodamos pranešimus, minėtuose laikraščiuose, žurnaluose ir interneto svetainėse paskelbė ginčijamas nuotraukas, ir nenurodė arba neteisingai nurodė autoriaus ženklą, nes kaip autorius buvo nurodyta ne ieškovė pagrindinėje byloje, o kitas asmuo. Skyrėsi ir dienraščiuose, savaitraštyje ir interneto naujienų svetainėse paskelbtų pranešimų nuotraukos, ir tekstai. Atsakovės pagrindinėje byloje tvirtina, kad ginčijamas nuotraukas jos gavo iš naujienų agentūros, kuri nenurodė ieškovės pagrindinėje byloje vardo ir (arba) nurodė ne to autoriaus ženklą.

29. Be to, kartu su kai kuriais pranešimais buvo paskelbtas fotorobotas, siekiant pateikti spėjamą dabartinį Nataschos K. atvaizdą (toliau – ginčijamas fotorobotas). Šį fotorobotą pagamino grafikas, kuris kompiuterine programa apdorojo vieną iš ginčijamų nuotraukų.

IV — Procesas nacionaliniuose teismuose

30. Ieškovė pagrindinėje byloje apskundė atsakoves pagrindinėje byloje Austrijos teismui *Handelsgericht Wien*. Šiuo ieškiniu iš esmės [8] prašoma uždrausti atgaminti ginčijamas nuotraukas ir ginčijamą fotorobotą be jos sutikimo ir (arba) nenurodant jos kaip autorės ir sumokėti kompensaciją bei atlyginti žalą.

31. Kartu ieškovė pagrindinėje byloje prašė teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Sprendimą dėl šio jos prašymo jau priėmė Aukščiausiasis teismas.

8 — Ieškiniu pagrindinėje byloje taip pat reikalaujama nutraukti nuotraukų platinimą. Kadangi nagrinėjant šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą tai nėra esminis punktas, toliau platinimo klausimas atskirai nagrinėjamas nebus. Vis dėlto reikia nurodyti, kad galimybė numatyti Direktyvos 2001/29 2 ir 3 straipsnio išimtis ir apribojimus pagal šios direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d ir e punktus yra apribota, vadinasi, neapima šios direktyvos 4 straipsnyje nustatytos platinimo teisės.

V — Prejudiciniai klausimai

32. Savo 2010 m. kovo 8 d. prašyme priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismui pateikia tokius klausimus:

„1. Ar Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktas turi būti aiškinamas taip, kad taikyti šią nuostatą ir todėl sujungti bylas netrukdo tai, jog dėl iš esmės tapačių autorių teisių pažeidimų keliems atsakovams pareikšti ieškiniai yra grindžiami nacionaliniu požiūriu skirtingais, tačiau turinio atžvilgiu iš esmės identiškais teisiniais pagrindais – kaip tai taikoma visose Europos valstybėse pareiškus reikalavimą nutraukti veiksmus be kaltės ir reikalavimą sumokėti atitinkamą kompensaciją už autorių teisių pažeidimus ir atlyginti žalą už neteisėtą naudojimą?

2. a) Ar Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktas, atsižvelgiant į 5 straipsnio 5 dalį, turi būti aiškinimas taip, kad taikyti šią nuostatą nedraudžia tai, jog spaudoje pasirodęs pranešimas, kuriame cituojamas kūrinys ar kitas saugomas objektas, nėra autorių teisių saugomas literatūros kūrinys?

b) Ar Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktas, atsižvelgiant į 5 straipsnio 5 dalį, turi būti aiškinimas taip, kad taikyti šią nuostatą nedraudžia tai, jog cituojant kūrinį ar kitą saugomą objektą nėra nurodytas autoriaus ar atlikėjo vardas?

3. a) Ar Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktas, atsižvelgiant į 5 straipsnio 5 dalį, turi būti aiškinimas taip, kad visuomenės saugumo srityje vykdytino baudžiamojo teisingumo interesais šios nuostatos taikymas reikalauja konkretaus, aktualaus ir aiškaus saugumo tarnybų kreipimosi paskelbti atvaizdą, t. y. kad atvaizdo paskelbimas turi būti oficialiai inicijuotas siekiant vykdyti paiešką ir kad priešingu atveju tai yra teisės pažeidimas?

b) Jei į 3a klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar žiniasklaida gali remtis Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu, net jei be atitinkamo tarnybos prašymo dėl paieškos ji savo noru sprendžia, ar skelbti atvaizdą „visuomenės saugumo tikslais“?

c) Jei į 3b klausimą būtų atsakyta teigiamai: ar šiuo atveju pakanka, kad vėliau žiniasklaidos priemonės patvirtintų, jog atvaizdo paskelbimas padėjo paieškai, ar kiekvienu atveju būtina pateikti konkretų kreipimąsi dėl paieškos, prašant skaitytojų padėti tiriant nusikalstamą veiką, ir šis tyrimas turi būti tiesiogiai susijęs su nuotraukos paskelbimu?

VI — Procesas Teisingumo Teisme

33. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2010 m. kovo 22 d.

34. Rašytines pastabas pateikė ieškovė ir atsakovės pagrindinėje byloje, Austrijos, Italijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija.

35. Kadangi nė viena proceso šalis neprašė pradėti žodinės proceso dalies, išvada šioje byloje galėjo būti parengta po 2010 m. gruodžio 14 d. įvykusio Teisingumo Teismo bendrojo susirinkimo.

4. Ar Direktyvos 2001/29 1 straipsnio 1 dalis, taikoma kartu su šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalimi ir Berno konvencijos 12 straipsniu, ypač atsižvelgiant į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) papildomo protokolo 1 straipsnį ir į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį, turi būti aiškinama taip, kad fotografijos darbams ir (arba) nuotraukoms, ypač portretinėms, suteikiama „silpnesnė“ arba visai nesuteikiama autorių teisių apsauga nuo apdorojimo, nes dėl „realistinio vaizdo“ jų išraiškos formos galimybės yra per mažos?“

VII — Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir konkrečių prejudicinių klausimų priimtinumo

36. Atsakovės pagrindinėje byloje abejoja viso prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumu. Teismas nepakankamai nustatė faktines aplinkybes ir nepakankamai pagrindė savo abejones dėl teisingo ES teisės aktų

aiškinimo. Taip pat nebuvo nustatytas pakankamas ryšys tarp bylai taikytinų nacionalinės teisės aktų ir ES teisės nuostatų, pirmiausia teismas nenurodė bylai svarbių nacionalinės teisės normų.

37. Šie kaltinimai nėra pagrįsti.

38. Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nagrinėjamos bylos išskirtinumas – tai, kad jau išnagrinėtas prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šiame procese Austrijos *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis teismas, toliau – OGH) pateikė teisines išvadas, dėl kurių suderinamumo su ES teisės reikalavimais dabar ginčijasi pagrindinės bylos šalys. Pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį pakanka, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išdėstytų OGH teisinį vertinimą ir patikslintų, kad pagrindinės bylos šalių nuomonės skiriasi ir todėl jam kilo abejonių dėl šio teisinio vertinimo suderinamumo su ES teisės reikalavimais. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, išdėstydamas OGH teisinį vertinimą, nurodė svarbius nacionalinės teisės aktus su tikslumu, atitinkančiu prejudicinio sprendimo procedūros reikalavimus.

VIII — Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

39. Pirmasis klausimas susijęs su Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punkte nustatyta susijusių ieškinių jurisdikcija. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal šią teisės nuostatą jis taip pat turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius, pareikštus antrai ir penktai atsakovėms pagrindinėje byloje, jeigu jie susiję su straipsniais laikraščiuose, kurie platinami tik Vokietijoje (taigi dienraštis *Express* ir Vokietijai skirto dienraščio *Bild* leidimas) [9].

40. Nagrinėjamos bylos faktinėms ir teisinėms aplinkybėms, be kita ko, būdinga tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnį turi jurisdikciją nagrinėti ieškinį, pareikštą pirmai atsakovei pagrindinėje byloje, kurios buveinė yra Vienoje ir kuri leidžia Austrijoje platinamą dienraštį *Der Standard*. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo duomenimis, šiam ieškiniui dėl ieškovės autorių teisių pažeidimo taikytini Austrijos teisės aktai. Ieškiniai, pareikšti penktai atsakovei, ir ieškinys, pareikštas antrai atsakovei pagrindinėje byloje dėl straipsnių dienraštyje *Express* ir Vokietijai skirtame *Bild* leidinyje, grindžiami panašiais ieškovės autorių teisių pažeidimais. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi jurisdikciją nagrinėti šiuos ieškinius, tada, remiantis teismo duomenimis, publikacijoms tuose dienraščiuose,

9 — Žr. šios išvados 27 punktą. Dėl kitų laikraščių, žurnalo ir interneto svetainių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šio klausimo nekelia.

kurie nėra platinami Austrijoje, turėtų būti taikomi Vokietijos teisės aktai. Toliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nors Vokietijos ir Austrijos teisės aktų nuostatos skiriasi, jose nustatyti iš esmės panašūs reikalavimai.

teisiniai pagrindai. Tokį šios nuostatos išaiškinimą galima pagrįsti ir proceso ekonomijos pagrindais. Be to, interneto amžiuje autorius turi turėti galimybę veiksmingai persekioti skirtingose valstybėse narėse padarytus autorių teisių pažeidimus.

A — *Esminiai proceso šalių argumentai*

41. *Ieškovės pagrindinėje byloje* manymu, nagrinėjamu atveju turi būti taikoma susijusių ieškinių jurisdikcijos taisyklė. Ieškiniai turi būti nagrinėjami kartu ir turi būti priimtas bendras sprendimas, siekiant išvengti situacijos, kad identiškomis faktinėmis aplinkybėmis ir esant beveik identiškai teisinei situacijai nebūtų priimti nesuderinami teismo sprendimai. Visoms atsakovėms pagrindinėje byloje pateikti ieškinio reikalavimai, išskyrus nedideles išimtis, yra identiški. Faktinės aplinkybės panašios, nes visais atvejais ginčijamos nuotraukos buvo naudojamos be ieškovės pagrindinėje byloje sutikimo. Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 dalies taikymui neprieštarauja tai, kad pavieniams ieškiniams taikomi skirtingos nacionalinės teisės aktai, tačiau juose iš esmės nustatyti identiški

42. *Atsakovės pagrindinėje byloje* mano, kad klausimas nepriimtinas jau todėl, kad tik teismai, kurių sprendimai pagal nacionalinę teisę nebeskundžiami teismine tvarka, gali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti Reglamentą Nr. 44/2001. Be to, jos teigia, kad reglamento 6 straipsnio 1 punktas nagrinėjamoje situacijoje netaikytinas, nes trūksta šioje nuostatoje reikalaujamo glaudaus ryšio. Pirma, ginčijamų nuotraukų publikavimas konkrečiuose laikraščiuose turi būti vertinamas atskirai. Antra, teisinė situacija konkrečiose valstybėse narėse gali būti skirtinga, todėl nėra galimybės priimti prieštaraujančius teismo sprendimus. Sprendime *Roche Nederland*[10] Teisingumo Teismas dėl panašios situacijos paneigė pakankamai glaudaus ryšio buvimą. Toje byloje pavieniai atsakovai netgi priklausė tam pačiam koncernui ir dėl bendros verslo politikos ėmėsi panašių veiksmų. Todėl nagrinėjamu atveju tikrai nėra glaudaus ryšio.

10 — Jau minėta 3 išnašoje.

43. *Austrijos vyriausybė* ir *Komisija* tvirtina, kad negalima atmesti galimybės taikyti reglamento 6 straipsnio 1 punktą vien dėl to, jog pirmos atsakovės, kurios buveinė Austrijoje, pareikštam ieškiniui ir kitiems ieškiniams taikoma skirtinga nacionalinė teisė.

44. Komisija iš pradžių nurodo, kad reglamento 6 straipsnio 1 dalyje esančios nesuderinamų teismo sprendimų sąvokos negalima aiškinti panašiu būdu kaip atitinkamos reglamento 34 straipsnio 3 punkte esančios sąvokos. Atvirkščiai, reglamento 6 straipsnio 1 punktas yra glaudžiai susijęs su reglamento 28 straipsnio 3 dalimi, nes šių abiejų nuostatų tikslas – išvengti nesuderinamų teismo sprendimų. Tačiau ir šių abiejų nuostatų tikslai nėra visiškai identiški.

45. Be to, Austrijos vyriausybė tvirtina, kad nors reglamento 6 straipsnio 1 punktu nesiekiama pašalinti nesuderinamų sprendimų priėmimo rizikos, kuri atsiranda dėl to, kad taikomi nacionalinės teisės aktai skiriasi ir dėl šių nacionalinių teisės sistemų skirtumų gali būti priimti skirtingi sprendimai, šia nuostata siekiama išvengti dviejų teismo sprendimų nesuderinamumo, kuris atsiranda dėl skirtingo faktinių aplinkybių vertinimo. Todėl reglamento 6 straipsnio 1 punktas taip pat apima ieškinius, kuriems atitinkamai taikytina skirtinga teisė, jei abiejose teisės sistemose iš esmės nustatyti panašūs reikalavimai.

46. Komisija taip pat mano, jog reglamento 6 straipsnio 1 punkto taikymui nėra būtina sąlyga, kad konkretūs ieškiniai būtų grindžiami identišku teisiniu pagrindu. Tokiu atveju labai sumažėtų šios nuostatos praktinis veiksmingumas. Ar yra nesuderinamų sprendimų priėmimo rizika, šios nuostatos taikymui nėra lemiamas dalykas. Atvirkščiai, turi būti vertinamos visos konkretaus atvejo aplinkybės, pirmiausia atsižvelgiant į teisinio saugumo tikslą ir siekį išvengti vienu metu vykstančių teismo procesų, taip pat atsižvelgiant į ieškovų ir atsakovų interesus. Be to, turi būti tinkamai užtikrinta galimybė įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises. Nagrinėjamu atveju lyginant antros atsakovės ir ieškovės pagrindinėje byloje interesus, yra svarbiau apginti ieškovės interesus – veiksmingai užtikrinti teisinę apsaugą autorių teisių pažeidimo atveju, todėl turi būti taikomas reglamento 6 straipsnio 1 punktas. Penktai atsakovei, kuri savo laikraštį platino tik Vokietijoje ir todėl negalėjo pakankamai numatyti, kad jai gali būti pareikštas toks ieškinys, reglamento 6 straipsnio 1 punktas netaikytinas.

B — *Dėl priimtinumo*

47. Šį kaltinimą reikia atmesti tiek, kiek atsakovės pagrindinėje byloje tvirtina, kad pirmasis klausimas yra nepriimtinas, nes tik teismai, kurių sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, gali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti Reglamentą Nr. 44/2001.

48. Iš tiesų šio EB 68 straipsnio 1 dalyje numatyto apribojimo nebeliko SESV, kuri įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d., vadinasi, ši sutartis *ratione temporis* taikoma prašymui priimti prejudicinį sprendimą, kurį Teisingumo Teismas gavo 2010 m. kovo 22 d.

C — *Teisinis vertinimas*

49. Savo pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punkte nustatyta jurisdikcija susijusių ieškinių atveju gali būti taikoma ir ieškinio, pareikšto antrai atsakovei, atveju, jei šis ieškinys yra susijęs su ginčijamų nuotraukų ir ginčijamo fotoroboto paskelbimu tik tuose dienraščiuose, kurie buvo platinami Vokietijoje, taigi Vokietijai skirtame *Bild* leidinyje ir dienraštyje *Express*.

50. Pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą ieškovas, pareiškęs ieškinį teismui pagal atsakovo gyvenamąją vietą (toliau – ieškinys pagal gyvenamąją vietą) [11], gali šiam teismui pareikšti ieškinius ir dėl kitų atsakovų, tačiau tam būtina sąlyga, kad tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kitų ieškinių būtų toks glaudus ryšys, kad būtų tikslinga juos nagrinėti ir spręsti kartu, siekiant išvengti nesuderinamų sprendimų rizikos nagrinėjant juos atskirai.

51. Nagrinėjamu atveju ieškinys pagal gyvenamąją vietą – tai ieškinys, pareikštas pirmai atsakovei pagrindinėje byloje, kurios buveinė yra Vienoje.

52. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar įvykdyta antroji reglamento 6 straipsnio 1 punkte nustatyta sąlyga, būtent, ar yra glaudus ryšys tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir minėtų ieškinių, pareikštų antrai ir penktai atsakovėms. Ši antroji sąlyga grindžiama Teisingumo Teismo praktika, priimta dėl Briuselio konvencijos nuostatos, galiojusios iki įsigaliojant reglamento 6 straipsnio 1 punktui. Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punkte

11 — Dėl šios sąvokos žr. C. Althammer „Die Anforderungen an die „Ankerklage“ am forum connexitatis“, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 2006, p. 558 ir paskesni.

tokios papildomos sąlygos nebuvo. Vis dėlto Teisingumo Teismas pripažino, kad, siekiant užtikrinti Briuselio konvencijos 2 straipsnio, kuriame įtvirtintas teismų jurisdikcijos pagal atsakovo gyvenamąją vietą principas, praktinį veiksmingumą, būtina patikrinti šią papildomą sąlygą [12]. ES teisės aktų leidėjas, priimdamas Reglamentą Nr. 44/2001, šią Teisingumo Teismo praktikoje nustatytą sąlygą įtraukė į šios nuostatos formuluotę. Vadinasi, tarp Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punkto ir reglamento 6 straipsnio 1 punkto yra tęstinumas.

53. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto, ar reglamento 6 straipsnio 1 punkte reikalaujamas glaudus ryšys egzistuoja tada, kai:

— visi trys ieškiniai yra pareikšti dėl turinio prasme panašių autorių teisių pažeidimų ir juose keliami panašūs reikalavimai,

— ieškiniui pagal gyvenamąją vietą taikytina Austrijos, o ieškiniams, pareikštiems antrai ir penktai atsakovėms, kurių laikraščiai platinami Vokietijoje, – Vokietijos teisės aktai,

— keliamiems reikalavimams Vokietijos ir Austrijos teisės aktuose numatyti iš esmės identiški pagrindai.

54. Į šį klausimą atsakysiu keliais etapais. Iš pradžių išnagrinėsiu jurisdikcijos susijusių ieškinių atveju padėtį bendroje jurisdikcijų pagal Reglamentą Nr. 44/2001 sistemoje (1). Paskui nagrinėsiu, kaip reglamento 6 straipsnio 1 punktas, kurio tikslas pirmiausia yra neleisti priimti nesuderinamus sprendimus, susijęs su kitomis nuostatomis, kuriose nustatyti panašūs tikslai (2). Toliau išdėstysiu, kaip Teisingumo Teismas išaiškino reikalavimą dėl glaudaus ryšio (3). Kadangi, mano manymu, kai kurie priekaištai dėl Teisingumo Teismo praktikos yra pagrįsti (4), pasiūlysiu jam šiek tiek pakeisti savo požiūrį (5).

1. Bendra Reglamento Nr. 44/2001 sistema

55. Pagal Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnį ieškinį turi nagrinėti tos valstybės narės teismai, kurioje nuolat gyvena atsakovas. Tačiau reglamente nustatytas baigtinis specialios jurisdikcijos taisyklių, kurios nukrypsta nuo šio principo, sąrašas. Remiantis nusistovėjusia

12 — Sprendimas *Kalfelis* (nurodytas 3 išnašoje, 6–12 punktai) ir 1998 m. spalio 27 d. Sprendimas *Réunion européenne ir kt.* (C-51/97, Rink. p. I-6511, 47 ir kt. punktai).

teismo praktika, šios specialios jurisdikcijos taisyklės, kurioms priskiriamas ir reglamento 6 straipsnio 1 punktas, turi būti aiškinamos siaurai [13].

56. Aiškinant reglamento 6 straipsnio 1 punktą taip pat reikia atsižvelgti į jo 11 konstatuojamąją dalį. Šioje konstatuojamoje dalyje numatyta, kad jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos. Nuo šio principo galima nukrypti tik aiškiai nustatytais atvejais, kai remiantis bylinėjimosi objektu arba šalių autonomija galima pateisinti kitą sąsajos kriterijų.

2. Sisteminis ryšys su kitomis nuostatomis, kuriose nustatyti panašūs tikslai

57. Reglamento 6 straipsnio 1 punktu pirmiausia siekiama neleisti, kad, nagrinėjant glaudžiai susijusius ieškinius, būtų priimti nesuderinami sprendimai [14]. Todėl atrodytų teisinga aiškinant šią nuostatą atsižvelgti į kitas reglamento nuostatas, kurių tikslas panašus. Reglamento 34 straipsnio 3 punktas (a) ir reglamento 28 straipsnis (b) taip pat susiję su dviejų teismo sprendimų nesuderinamumu.

a) Ar reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 3 punktą?

58. Pirmiausia kyla klausimas, ar reglamento 6 straipsnio 1 punktą reikia aiškinti atsižvelgiant į reglamento 34 straipsnio 3 punktą ir dėl šios nuostatos priimtą teismo praktiką. Šioje nuostatoje nustatyta, kad teismo sprendimas nėra pripažįstamas, jei nesuderinamas su sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti.

59. Teisingumo Teismas dėl nuostatos, kuri galiojo prieš įsigaliojant reglamento 34 straipsnio 3 punktui, būtent dėl Briuselio konvencijos 27 straipsnio 3 dalies, yra pripažinęs, kad prielaidą dėl dviejų teismo sprendimų nesuderinamumo, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, galima daryti tik tada, jei šiuose sprendimuose numatytos teisinės pasekmės daro negalimą jų įgyvendinimą [15]. Pavyzdžiui, taip yra tada, kai pirmuoju

13 — Sprendimas *Freeport* (nurodytas 3 išnašoje, 35 punktas) ir 2006 m. liepos 13 d. Sprendimas *Reisch Montage* (C-103/05, Rink. p. I-6827, 23 punktas).

14 — Reglamento 6 straipsnio 1 punktu taip pat siekiama ir proceso ekonomijos tikslų.

15 — 1988 m. vasario 4 d. Sprendimas *Hoffmann* (145/86, Rink. p. 645, 22 punktas).

sprendimu priteisiamas išlaikymas santuokos pagrindu, o antruoju sprendimu konstatuojamas santuokos nutraukimas [16].

60. Iš dalies buvo siūloma aiškinant reglamento 6 straipsnio 1 punktą atsižvelgti į jo 34 straipsnio 3 punktą ir pirma nurodytą teismo praktiką perkelti ir reglamento 6 straipsnio 1 punktui [17]. Tačiau tam prieštarauja tokie pagrindai.

61. Pirma, reglamento 34 straipsnio 3 punktas ir jo 6 straipsnio 1 punktas reglamentuoja skirtingas situacijas, todėl skiriasi ir jų tikslai.

62. Reglamento 34 straipsnio 3 punktas taikomas kitų valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo stadijoje. Šia nuostata siekiama išspręsti konfliktą, atsiradusį dėl dviejų teismo sprendimų, priimtų dėl ginčo tarp tų pačių šalių, nesuderinamumo, taigi konfliktą, kuris pagal reglamento struktūrą iš viso neturėtų atsirasti [18]. Vadinasi, situacija, kai teismo sprendimai pagal reglamento 34 straipsnio 3 punktą nepripažįstami, yra išimtis, kuria nukrypstama nuo principo, kad kitų valstybių narių teismų sprendimai pripažįstami beveik automatiškai, taigi išimties tvarka pateisinamas ir nukrypimas nuo Reglamento Nr. 44/2001 „kertinio elemento“. Todėl šią nuostatą reikia aiškinti siaurai ir apsiriboti sprendimais, kurių teisinės pasekmės daro negalimą jų įgyvendinimą [19].

63. Tačiau reglamento 6 straipsnio 1 punktas yra susijęs su kita situacija. Pirmiausia juo siekiama išvengti nesuderinamų teismo sprendimų dar prieš priimant tokius sprendimus. Be to, čia kalbama ne apie dviejų sprendimų, priimtų dėl ginčo tarp tų pačių šalių, nesuderinamumą, o apie galimą dviejų sprendimų, kurių vienas priimtas dėl ieškovo atsakovui pareikšto ieškinio pagal gyvenamąją vietą, o kitas – dėl ieškovo ir dar vieno atsakovo ginčo, nesuderinamumą. Tais atvejais, kai tarp ieškinių yra glaudus ryšys, reglamento 6 straipsnio 1 punktu leidžiama ieškovui kreiptis į tą patį teismą, siekiant išvengti sprendimų nesuderinamumo, galinčio atsirasti dėl to, kad ieškinius nagrinėja du skirtingi teismai [20].

16 — Ten pat, 25 punktas.

17 — Generalinis advokatas P. Léger savo 2005 m. gruodžio 8 d. išvados, pateiktos byloje *Roche Nederland* (nurodyta 3 išnašoje), 107–110 punktuose pirmenybę teikia tokiam siauram Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punkto aiškinimui. Teisingumo Teismas, priimdamas sprendimą šioje byloje, nenagrinėjo klausimo, ar reikia pritarti tokiai nuomonei (žr. šio sprendimo 25 punktą). Tačiau iš Sprendimo *Freeport* (nurodytas 3 išnašoje) aiškėja, kad Teisingumo Teismas rimtai nesvarsto galimybės taikyti tokio siauro aiškinimo.

18 — Pirmiausia žr. Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnyje nustatytą *lis pendens* nuostatą.

19 — Žr. reglamento 17 konstatuojamąją dalį ir 1994 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Tatry* (C-406/92, Rink. p. I-5439, 55 punktas).

20 — Be to, 6 straipsnio 1 punkto taikymu siekiama ir proceso ekonomijos tikslų.

64. Atsižvelgiant į nurodytą skirtingą šių dviejų nuostatų reguliavimo dalyką, nėra teisinga teismo praktiką, priimtą dėl nuostatos, galiojusios iki įsigaliojant reglamento 34 straipsnio 3 punktui, perkelti ir taikyti reglamento 6 straipsnio 1 punktui.

65. Antra, teismo praktikos, priimtos dėl nuostatos, galiojusios iki įsigaliojant reglamento 34 straipsnio 3 punktui, negalima perkelti taip pat todėl, kad ji labai apribotų reglamento 6 straipsnio 1 punkto *effet utile*. Tokia situacija, kai dviejų teismo sprendimų teisinės pasekmės daro viena kitos įgyvendinimą neįmanomą, iš esmės gali atsirasti tik dviejų sprendimų, priimtų dėl ginčo tarp tų pačių šalių, atveju. Tačiau kadangi reglamento 6 straipsnio 1 punktas su tokia situacija nėra susijęs, o reglamentuoja situaciją, kai yra du teismo sprendimai, kurių vienas priimtas dėl ieškinio pagal gyvenamąją vietą sprendžiant ginčą tarp ieškovo ir pirminio atsakovo, o kitas – tarp ieškovo ir kito atsakovo, paprastai dėl to neatsiranda tokių teisinių pasekmių, kurios neleistų įgyvendinti sprendimų, kaip tai suprantama pagal reglamento 34 straipsnio 3 punktą. Juk net tada, kai sprendimai yra nesuderinami, jie iš esmės gali būti įgyvendinti abu [21].

66. Vadinasi, reglamento 6 straipsnio 1 punkto negalima aiškinti atsižvelgiant į jo 34 straipsnio 3 punktą, o reglamento 6 straipsnio 1 punktui negalima taikyti teismo praktikos, priimtos dėl nuostatos, galiojusios iki įsigaliojant reglamento 34 straipsnio 3 punktui [22].

b) Atsižvelgimas į Reglamento Nr. 44/2001 28 straipsnį

67. Tačiau aiškinant reglamento 6 straipsnio 1 punktą reikia atsižvelgti į šios nuostatos sąsają su reglamento 28 straipsniu. Pagal reglamento 28 straipsnio 1 dalį, kai skirtingų valstybių narių teismuose yra nagrinėjamos susijusios bylos, teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, gali sustabdyti bylos nagrinėjimą. 2 dalyje nurodytomis aplinkybėmis teismas, kuriame buvo iškelta vėlesnė byla, netgi gali atsisakyti savo jurisdikcijos. Ryšio tarp bylų reikalavimai, kad jis galėtų pateisinti bylos nagrinėjimo nutraukimą pagal šio straipsnio 1 dalį, o esant papildomoms sąlygoms – net ir jurisdikcijos atsisakymą pagal šios nuostatos 2 dalį, nustatyti šios nuostatos 3 dalyje. Jų formuluotė sutampa su reglamento 6 straipsnio 1 punkte esančio antro reikalavimo formuluote.

21 — Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Léger išvados, pateiktos byloje *Roche Nederland* (minėta 3 išnašoje), 109 punktą.

22 — Taip mano ir H. Gaudemet-Tallon „Compétence et exécution des jugements en Europe“, 4-asis leidimas, 2010, LGDJ, p. 255.

Kaip buvo nurodyta [23], taip yra todėl, kad ši reglamento 6 straipsnio 1 punkto formuluotė grindžiama Teisingumo Teismo praktika, priimta dėl Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punkto, o Teisingumo Teismas čia atsižvelgė į Briuselio konvencijos 22 straipsnio 3 dalį, t. y. ankstesnę nuostatą, kuri galiojo iki įsigaliojant reglamento 28 straipsnio 3 daliai.

68. Jau vien dėl šios priežasties aiškinant reglamento 6 straipsnio 1 punktą reikia atsižvelgti į šios nuostatos ir reglamento 28 straipsnio sisteminį ryšį, vadinasi, taip pat į teismo praktiką, susijusią su šia ir su anksčiau galiojusia nuostata. Remiantis Teisingumo Teismo praktika, ryšio sąvoka atsižvelgiant į Briuselio konvencijos 22 straipsnio 3 dalį (ir (arba) dabartinio Reglamento Nr. 44/2001 28 straipsnio 3 dalį) turi būti aiškinama taip, kad ryšys tarp ieškinių yra pakankamas tada, kai nagrinėjant juos atskirai atsiranda nesuderinimų sprendimų priėmimo rizika, tačiau šių sprendimų teisinės pasekmės nebūtinai daro jų įgyvendinimą negalimą [24]. Manau, kad šią teismo praktiką galima pritaikyti ir reglamento 6 straipsnio 1 punktui.

23 — Žr. šios išvados 52 punktą.

24 — Sprendimas *Tatry* (minėtas 19 išnašoje, 58 punktas).

69. Vis dėlto ne visus reglamento 28 straipsnio vertinimus galima automatiškai perkelti reglamento 6 straipsnio 1 punktui. Nors abiejų nuostatų formuluotės ir tikslai yra panašūs, tarp šių nuostatų yra ir skirtumų, į kuriuos reikia atsižvelgti.

70. Reglamento 28 straipsnio 1 dalyje teismui, kuriame buvo iškelta vėlesnė byla, numatyta teisė nutraukti bylos nagrinėjimą. Tačiau bylos nagrinėjimo nutraukimas, kitaip negu reglamento 6 straipsnio 1 punkto atveju, neperkelia tarptautinės teismo jurisdikcijos. Nors teismas tam tikromis reglamento 28 straipsnio 2 dalies aplinkybėmis ir esant papildomoms sąlygoms gali taip pat atsisakyti savo jurisdikcijos, reikia daryti išvadą, kad nacionalinis teismas, pasinaudodamas reglamento 28 straipsnyje jam nustatyta teise ir priimdamas tokius sprendimus, pirmiausia atsižvelgia į poreikį vykdyti harmoningą teisingumą.

71. Tačiau dėl susijusių ieškinių jurisdikcijos sprendžia vien ieškovas. Jis neatsižvelgia į poreikį vykdyti harmoningą teisingumą, o tik į tai, kurio teismo jurisdikcija jam palankesnė. Dėl šios priežasties, aiškinant glaudaus ryšio sąvoką, kaip tai suprantama pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą, būtina tinkamai atsižvelgti į atsakovo interesus, kad būtų išvengta galimo piktnaudžiavimo rizikos. Todėl reglamento 6 straipsnio 1 punkte esančiai glaudaus ryšio sąvokai turi būti keliami šiek tiek

aukštesni reikalavimai negu 28 straipsnio sąsajos sąvokai [25].

74. Toliau Teisingumo Teismas teigia, kad Reglamento Nr. 44/2001 (ir Briuselio konvencijos) 6 straipsnio 1 punktas taikomas tik tada, kai gali būti priimti nesuderinami sprendimai, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Tam nepakanka skirtingo ginčo išsprendimo, atvirkščiai, dar reikia, kad šis skirtumas toje pačioje situacijoje pasireikštų *de facto* ir *de jure* [27].

3. Teisingumo Teismo praktika

72. Išdėsčiusi Reglamente Nr. 44/2001 nustatytas teisines sąlygas, dabar nagrinėsiu, kaip Teisingumo Teismas aiškino glaudaus ryšio sąvoką, kaip tai suprantama pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą. Dėl nurodytų priežasčių reikia atsižvelgti ir į teismo praktiką, susijusią su Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punktu.

75. Be to, iš Sprendimo *Roche Nederland* aiškėja, kad, Teisingumo Teismo nuomone, kai ieškiniai dėl Europos patento pažeidimo pareiškiami kelioms skirtingose valstybėse narėse įsteigtoms bendrovėms dėl vienos ar kelių valstybių narių teritorijoje atliktų pažeidimo veiksmų, negalima daryti išvados apie tos pačios faktinės situacijos egzistavimą. Tokią išvadą Teisingumo Teismas grindžia tuo, kad atsakovai skiriasi, o skirtingose valstybėse narėse atlikti pažeidimo veiksmai, kuriais jie kaltinami, nėra tie patys.

73. Iš pradžių Teisingumo Teismas išaiškino, kad reglamento 6 straipsnio 1 punkte esanti glaudaus ryšio sąvoka yra ES teisės sąvoka, kuri turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai visose valstybėse narėse [26].

76. Be to, Teisingumo Teismas šiame sprendime nurodė, kad nėra tos pačios faktinės situacijos, kai ieškiniams taikoma skirtinga teisė ir ši teisė, pavyzdžiui, kaip yra patentų srityje, nėra visiškai suderinta. Tokiu atveju skirtingi teismo sprendimai negali būti vertinami kaip prieštaringi, kaip tai suprantama

25 — Taip mano ir S. Leible, T. Rauscher (leid.), „Europäisches Zivilprozessrecht“, Sellier 2006, 6 straipsnis, 8 punktas.

26 — Sprendimas *Reisch Montage* (minėtas 13 išnašoje, 29 punktas).

27 — Sprendimai *Freeport* (minėtas 3 išnašoje, 40 punktas) ir *Roche Nederland* (minėtas 3 išnašoje, 26 punktas).

pagal Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punktą [28].

77. Vėliau Sprendime *Freeport* jis pripažino, kad skirtingiems atsakovams pareikštų ieškinių teisinių pagrindų sutapimas nėra reglamento 6 straipsnio 1 punkto taikymo sąlyga [29]. Būtent nacionalinis teismas turi įvertinti, ar tarp nagrinėjamų skirtingų ieškinių yra glaudus ryšys, t. y. ar gali būti priimti nesuderinami sprendimai, jeigu šie reikalavimai bus nagrinėjami atskirai, ir tuo tikslu atsižvelgti į visas iš bylos medžiagos aiškėjančias svarbias aplinkybes. Prireikus nacionalinis teismas gali atsižvelgti taip pat į jam pareikštų ieškinių teisinius pagrindus [30].

28 — Teisingumo Teismas šiame sprendime nurodė, kad Europos patentui ir toliau taikomi kiekvienos susitariančiosios valstybės, kurioms jis išduotas, teisės aktai (paketo teorija). Todėl ieškinys dėl Europos patento pažeidimo turi būti nagrinėjamas pagal tai bylai svarbią nacionalinę teisę. Vadinasi, kai keliuose skirtingų valstybių narių teismuose pareiškiami ieškiniai dėl kiekvieno patento, išduoto kiekvienoje iš šių valstybių narių, pažeidimo, kurį savo veiksmais tariamai sukėlė asmenys, tų valstybių narių rezidentai, galimi skirtumai tarp šių teismų sprendimų atsiranda ne dėl tos pačios teisinės situacijos. Todėl negalima teigti esant tą pačią teisinę situaciją. Kadangi nėra tos pačios teisinės situacijos, nėra ir rizikos, kad bus priimti prieštaringi sprendimai.

29 — Sprendimas *Freeport* (minėtas 3 išnašoje, 38 punktas).

30 — Sprendimas *Freeport* (minėtas 3 išnašoje, 41 punktas).

4. Pagrįsti prieštaravimai

78. Pavieniai šios teismo praktikos elementai kritikuojami [31]. Mano manymu, abejonės dėl byloje *Roche Nederland* Teisingumo Teismo nustatyto reikalavimo, kad reglamento 6 straipsnio 1 punktas taikomas tik tada, kai abiejų ieškinių teisinė situacija ta pati, yra pagrįstos. Atrodo, kad šis reikalavimas grindžiamas prielaida, jog negali būti nesuderinamų sprendimų, kaip tai suprantama pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą, kai ieškiniui taikoma skirtinga teisė ir ši teisė nėra visiškai suderinta. Tačiau tokia prielaida nėra teisinga [32]. Ji būtų teisinga tik tada, jei *visi* galimi sprendimų, kurie priimti dėl dviejų ieškinių, nagrinėjamų dviejuose skirtinguose teismuose, ir kurių kiekvienam taikoma skirtinga teisė, prieštaravimai atsirastų dėl šiems

31 — A. Kur „A Farewell to Cross-Border Injunctions? The ECJ Decisions GAT v. Luk and Roche Nederland v. Primus and Goldenberg“, *International Rewiev of Intellectual Property and Competition Law*, 2006, p. 844 ir paskesni, p. 849 ir paskesni; M. Wilderspin „La competence juridictionnelle en matière de litiges concernant la violation des droits de propriété intellectuelle“, *Revue critique de droit international privé*, 2006, p. 777, 791 ir paskesni; P. Schlosser „Anmerkung zu EuGH, Urteil v. 13.7.2006 – Rs. C-539/03 Roche Nederland BV u. a. / Primus u. Goldenberg“, *Juristenzeitung*, 2007, p. 303, 305 ir paskesni; H. Watt Muir, U. Magnus, P. Mankowski (leid.) *Brussels I Regulation*, Sellier, 2007, 6 straipsnis, 25a punktas. Tokiomis aplinkybėmis reikia paminėti, kad *European Max Planck Group for Conflict of Laws in Intellectual Property* (http://www.ip.mpg.de/ shared/data/pdf/clip_brussels_i_dec_06_final.pdf, p. 11), reaguodama į Sprendimą *Roche Nederland*, pasiūlė Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą pakeisti taip, kad tokioms situacijoms būtų taikoma susijusių ieškinių jurisdikcija.

32 — Labai kritiška A. Kur nuomonė, jau minėta 31 išnašoje, p. 850, kurioje šis argumentas apibūdinamas kaip „akivaizdžiai klaidingas“.

ieškiniams taikytinų skirtingų teisės sistemų. Tačiau taip nėra.

79. Pirma, juk įmanoma, kad prieštaravimai tarp dviejų teismo sprendimų atsiranda dėl to, kad teismai skirtingai vertina faktines aplinkybes. Jei pareiškiami du ieškiniai dėl autoriaus teisių pažeidimo, kaip antai nagrinėjamu atveju, kurių vienam taikomi Austrijos, o kitam Vokietijos teisės aktai, skirtingi sprendimai gali būti priimti dėl Vokietijos ir Austrijos autorių teises reglamentuojančių teisės aktų skirtumų. Tačiau skirtumų gali atsirasti taip pat todėl, kad du teismai, kurie iš esmės taiko panašius teisinius kriterijus, skirtingai vertina faktines aplinkybes ir todėl priima skirtingus sprendimus.

80. Antra, net ir tokios srities, kurioje teisės aktai nėra visiškai suderinti, tam tikri minimalūs reikalavimai yra suderinti. Tokiu atveju net ieškiniams, kuriems taikoma skirtinga nacionalinė teisė, turinio prasme galiausiai taikoma ta pati teisė, būtent bendrieji ES teisės reikalavimai.

81. Vadinasi, Teisingumo Teismo prielaida, kad prieštaringi teismo sprendimai, kaip tai suprantama pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą, negali būti priimti, kai ieškiniams taikytina skirtinga teisė ir ši teisė nėra visiškai suderinta, mano manymu, yra nepagrįsta.

82. Jos negalima pagrįsti ir teiginiu, kad valstybių narių teismai negali spręsti kitoje valstybėje narėje padarytų intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų vadovaudamiesi tos valstybės narės teisės aktais. Juk Reglamento Nr. 44/2001 struktūra būtent ir grindžiama tokia esmine teismų kompetencija.

83. Trečia, ir dėl kito pavyzdžio kyla klausimas, ar reglamento 6 straipsnio 1 punkte yra nustatyta privaloma sąlyga, kad pirminiam ieškiniui ir kitiems ieškiniams turi būti taikoma ta pati teisė. Situacijoje, kai atsakovo atsakomybė kyla tik tada, kai neatsako kitas atsakovas ir (arba) alternatyvios atsakomybės atveju, mano manymu, viešasis interesas reikalauja, kad, siekiant išvengti nesuderinamų sprendimų, sprendimą dėl bylos priimtų tas pats teismas [33]. Teisinį ryšį tarp šių dviejų

33 — Prieštaringas sprendimas, pavyzdžiui, būtų priimtas tada, jei vienas teismas nuspręstų, kad atsakovas, kuriam kyla pirminė atsakomybė, neatsako, o kitas teismas savo ruožtu nuspręstų, jog neatsako antrasis atsakovas, kuriam tenka antrinė atsakomybė, nes, šio teismo nuomone, atsakomybė turėjo kilti pirmajam skolininkui.

ieškinių nulemia ne tai, kad abiem ieškiniams taikoma ta pati teisė.

84. Išdėstyti samprotavimai verčia abejoti tuo, kad reglamento 6 straipsnio 1 punkto taikymas yra pagrįstas tik tada, kai abiem ieškiniams taikoma tos pačios valstybės teisė.

85. Nors atrodytų, kad Sprendime *Freeport* Teisingumo Teismas turinio prasme nukrypo nuo Sprendime *Roche Nederland* išdėstyto požiūrio, vis dėlto, kadangi jis ten vėl remiasi Sprendimu *Roche Nederland* ir reikalauja tos pačios *de facto* ir *de jure* situacijos [34], bendra Teisingumo Teismo koncepcija lieka neaiški. [35]

5. Dėl glaudaus ryšio, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą

86. Atsižvelgdama į, mano nuomone, pagrįstą kritiką dėl ligšiolinės Teisingumo Teismo praktikos, siūlau tikrinant, ar egzistuoja pakankamai glaudus ryšys, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą, taikyti šiek tiek pakeistą kriterijų. Iš pradžių reikia nurodyti, kad reglamento 6 straipsnio 1 punktui taikyti svarbus tik ryšys, esantis tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito arba kitų ieškinių. Šis reikalavimas yra svarbus (a). Pirmoji glaudaus ryšio buvimo sąlyga – bendros ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito ieškinio faktinės aplinkybės (b). Antra, turi būti pakankamai glaudus teisinis ryšys tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito ieškinio (c). Tačiau nereikalaujama atskirai patikrinti, ar konkrečiu atveju yra rizika, kad bus priimti prieštaringi sprendimai (d).

a) Ryšys tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito ar kitų ieškinių

87. Pagal Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą susijusių ieškinių jurisdikcijos taisyklė taikoma tik tokiems ieškiniams, kurie yra glaudžiai susiję su ieškiniu pagal gyvenamąją vietą. Tačiau šie ieškiniai savo ruožtu negali tapti ieškiniais pagal gyvenamąją vietą kitų ieškinių atžvilgiu, kurie su jais susiję glaudžiu ryšiu.

88. Pirma, tai aiškėja iš reglamento 6 straipsnio 1 punkto formuluotės, kurioje nustatytas reikalavimas dėl glaudaus ryšio tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito ieškinio

34 — Sprendimas *Freeport* (minėtas 3 išnašoje, 40 punktas).

35 — H. Roth „Das Konnexitätserfordernis im Mehrparteiengerichtsstand des Art. 6 Ziffer 1 EuGVO“, *Die Richtige Ordnung – Festschrift für Jan Kropholler*, Mohr Siebeck 2008, p. 884, p. 887, nurodo šių dviejų sprendimų prieštaravimus. Taip mano ir H. Gaudemet-Tallon, minėta 22 išnašoje, p. 256–259.

buvimo. Antra, tai rodo ir pati idėja, kad jurisdikcijos taisyklės atsakovui turi būti ypač nuspėjamos.

89. Todėl nagrinėjamu atveju susijusių ieškinių jurisdikcijos taisyklė gali būti taikoma ieškiniams, pareikštiems penktai ir antrai atsakovėms dėl Vokietijoje leidžiamų laikraščių tik tuo atveju, jei kiekvienas šių ieškinių yra pakankamai glaudžiai susijęs su pirmai atsakovei pareikštu ieškiniu pagal gyvenamąją vietą. Tačiau ar egzistuoja ryšys tarp konkrečių ieškinių, pareikštų nuo antros iki penktos atsakovės, vadovaujantis reglamento 6 straipsnio 1 punktu, nėra svarbu, nes šių atsakovių buveinė nėra Austrijoje ir todėl šie ieškiniai nėra ieškiniai pagal gyvenamąją vietą.

90. Vadinasi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo jurisdikcijos pagal reglamento 6 straipsnio 1 dalį dėl ieškinio, pareikšto antrai atsakovei dėl Vokietijoje platinamos ir Vokietijai skirtos *Bild* versijos, negali pagrįsti tuo, kad jame jau nagrinėjami kiti ieškiniai, pareikšti antrai atsakovei dėl Austrijoje platinamų laikraščių (laikraščio *Bild* Miuncheno versija ir *Die Welt*), kuriems jis turi jurisdikciją. Šie kiti ieškiniai, pareikšti antrai atsakovei, būtent nėra ieškiniai pagal gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal reglamento 6 straipsnio 1 dalį, nes antrosios atsakovės buveinė nėra Austrijoje.

b) Bendros faktinės aplinkybės

91. Pirmoji sąlyga, kad ieškinys pagal gyvenamąją vietą ir kitas ieškinys būtų susiję, ta, kad šie ieškiniai turi būti grindžiami bendromis faktinėmis aplinkybėmis. Čia reikia atsižvelgti į tai, kad reglamento 6 straipsnio 1 punkto taikymas atsakovui turi būti ypač nuspėjamas [36]. Vadinasi, minimali bendrų faktinių aplinkybių buvimo sąlyga ta, kad atsakovas bent jau galėtų nuspėti, jog jam, kaip ieškinio pagal gyvenamąją vietą bendraatsakoviui, pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą ieškinys gali būti pareikštas teismui pagal atsakovo gyvenamąją vietą.

36 — Žr. šios išvados 56 punktą.

92. Šis minimalus reikalavimas nėra įvykdomas tada, kai iš faktinių aplinkybių, kuriomis ieškovė grindžia savo ieškinį pagal gyvenamąją vietą ir kitus ieškinius, matyti, kad nors ieškinio pagal gyvenamąją vietą atsakovo ir kitų atsakovų veiksmai yra vienodo pobūdžio ir pažeidžia tas pačias arba panašias ieškovės teises, jie nėra tarpusavyje susiję ir yra vykdomi be kitų žinios. Būtent tokių nesuderintų lygiagrečiai vykdomų veiksmų atveju kitas atsakovas negali pakankamai nuspėti, kad pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą jam gali būti pareikštas ieškinys taip pat teismui pagal pirminio ieškinio atsakovo gyvenamąją vietą.

93. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje ieškinio pagal gyvenamąją vietą atsakovės ir antros ir (arba) penktos atsakovės veiksmai buvo nesuderinti ir vykdomi lygiagrečiai. Iš faktinių aplinkybių, išdėstytų nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, galima daryti išvadą, kad nagrinėjamu atveju buvo tokie nesuderinti lygiagrečiai vykdomi veiksmai. Tokioje situacijoje reglamento 6 straipsnio 1 dalies taikyti negalima jau vien todėl, kad nėra bendrų faktinių aplinkybių pagal šią nuostatą.

94. Čia reikia paminėti, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Roche Nederland* išsamiai paneigė Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punkto taikymą dėl „tų pačių faktinių aplinkybių“ nebuvimo taip pat situacijoje, kurioje skirtingose valstybėse narėse įsisteigusios koncerno bendrovės buvo kaltinamos Europos patento pažeidimais. Pirmiausia savo išvadą jis grindžia tuo, kad atsakovai skiriasi, o skirtingose valstybėse narėse atlikti pažeidimo veiksmai, kuriais jie kaltinami, nėra tie patys [37]. Čia šios ginčytinos teismo praktikos nenagrinėsiu [38], nes pagrindinėje byloje nėra suderintų lygiagrečiai vykdomų veiksmų [39].

37 — Sprendimas *Roche Nederland* (nurodytas 3 išnašoje, 26 ir kt. punktai).

38 — Pirmiausia žr. M. Wilderspin, minėtą 31 išnašoje, p. 791 ir kt.

39 — Todėl tik papildomai norėčiau nurodyti, kad Sprendimo *Roche Nederland* (minėtas 3 išnašoje) 37 ir kt. punktuose išdėstytus Teisingumo Teismo nuogąstavimus, kad tokioje situacijoje taikant reglamento 6 straipsnio 1 punktą gali sumažėti jurisdikcijos nuostatų nuspėjamumas ir tai paskatintų *forum shopping* praktiką, atsižvelgiant į griežtą reikalavimo dėl sąsajos su ieškinio pagal gyvenamąją vietą buvimo taikymą, kaip siūloma šios išvados 87–90 punktuose. Būtent tada bendrą jurisdikciją visų ieškinių, pareikštų koncerno bendrovėms, atveju paprastai turėtų koncerno pirminės įmonės buveinės teismas, kai jai kartu su atitinkamomis antrinėmis koncerno įmonėmis būtų pareikštas ieškinys.

c) Pakankamai glaudus teisinis ryšys

95. Antroji glaudaus ryšio pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą buvimo sąlyga – turi būti pakankamas teisinis ryšys. Kadangi nagrinėjamoje situacijoje jau nėra bendrų faktinių aplinkybių, antrąjį reikalavimą išnagrinėsiu trumpai.

96. Taigi reikėtų vertinti, ar tarp dviejų ieškinių yra toks glaudus teisinis ryšys, jog ieškovas laikytų neįmanomu dalyku, kad ieškinius nagrinėtų du skirtingi teismai. Iš reglamento 6 straipsnio 1 punkto matyti, kad pirmiausia taip yra tada, kai teisinis ryšys tarp dviejų ieškinių yra toks glaudus, jog negalima leisti atsirasti prieštaravimams tarp sprendimų. Be to, tokiomis aplinkybėmis tam tikra dalimi gali būti atsižvelgta ir į proceso ekonomijos aspektus, tačiau būtina apginti ir atsakovo teisę į jurisdikcijos nuostatų nuspėjamumą.

97. Situacijos, kai dviejų ieškinių teisinis ryšys yra toks glaudus, kad negalima leisti atsirasti prieštaravimams tarp sprendimų – tai pirmiausia tokios situacijos, kai nuo sprendimo dėl vieno ieškinio priklauso, koks bus sprendimas dėl kito ieškinio. Čia reikia nurodyti atsakomybės už padarytus nuostolius (kai vienas atsakovas atsako tik tada, jei neatsako kitas atsakovas) ir šios išvados 83 punkte pateiktus alternatyvios atsakomybės pavyzdžius. Be to, pakankamai glaudus teisinis ryšys pirmiausia egzistuoja tada, kai atsakovas atsako solidariai, kai jis yra bendrasavininkis ar teisinės bendrijos narys.

98. Tokiose situacijose, kai ginamos teisės yra panašios, o iš esmės panašios ir taikytinoje teisės sistemoje nustatytos sąlygos, Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktas pirmiausia turėtų būti taikomas siekiant išvengti nesuderinamumo, kuris gali atsirasti dėl dviejų teismų skirtingai vertinamų faktinių aplinkybių. Tiek, kiek egzistuoja bendri ES teisės reikalavimai, tai leistų išvengti ir teisinės prigimties prieštaravimų. Be to, argumentai dėl proceso ekonomijos taip pat rodo tokio ryšio buvimą. Vis dėlto tokiais atvejais svarbiausia sąlyga, kad ieškinys pagal gyvenamąją vietą ir kitas ieškinys būtų grindžiami bendromis faktinėmis aplinkybėmis. Jurisdikcijos perkėlimą pagal reglamento 6 straipsnio 1 punktą galima pagrįsti skirtingo faktinių aplinkybių vertinimo ir skirtingo teisinio vertinimo rizika būtent tik tada, kai atsakovas gali iš anksto tai nuspėti.

99. Kadangi nagrinėjamu atveju nėra tokių bendrų faktinių aplinkybių, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos tikslus šio klausimo toliau išsamiai nagrinėti nereikia. Vis dėlto

galiausiai reikia nurodyti, kad minėtų pavyzdžių, kuriuose yra pakankamai glaudus ryšys, negalima suprasti kaip baigtinio situacijų, kuriose yra pakankamas teisinis ryšys, sąrašo.

d) Tikrinimo ir prognozės, ar konkrečiu atveju yra nesuderinamumo rizika, nereikalingumas

100. Kitaip negu, atrodytų, aiškėja iš Sprendimo *Roche Nederland* [40], patikrinus bendrų faktinių aplinkybių ir pakankamai glaudaus teisinio ryšio buvimą, nereikia papildomai tikrinti ir (arba) prognozuoti, ar yra dviejų sprendimų nesuderinamumo rizika.

101. Reglamento 6 straipsnio 1 punkte būtent nurodoma *abstrakti rizika*, kai dėl to, kad sprendimus priima du skirtingi teismai, gali atsirasti šių sprendimų nesuderinamumas [41]. Juk, kaip jau buvo išdėstyta, kiekvienu atveju, kai du ieškinius, kurių faktinis pagrindas yra panašus, nagrinėja du skirtingi teismai, yra rizika, jog šių teismų sprendimai skirsis dėl skirtingo faktinių aplinkybių vertinimo. Taip aiškinant reikia pripažinti, kad nors reglamento 6 straipsnio 1 punkto tikslas ir yra siekti išvengti nesuderinamumo, vis dėlto, kadangi kalbama apie abstrakčią riziką, reikalaujama patikrinti tik *vieną sąlygą* – būtent, ar yra pakankamai glaudus ryšys su ieškiniu pagal gyvenamąją vietą [42].

102. Tokiam aiškinimui neprieštarauja ir reglamento 6 straipsnio 1 punkto tekstas. Formuluotę „siekiant išvengti atskirų teismo procesų metu priimtų sprendimų nesuderinamumo“ galima aiškinti vien kaip šios nuostatos tikslo apibrėžimą, kuriuo nenustatomas savarankiškas reikalavimas.

D — *Išvada*

103. Todėl glaudaus ryšio sąvoką pagal Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą reikia aiškinti taip, kad glaudus ryšys tarp ieškinio pagal gyvenamąją vietą ir kito ieškinio yra tada, kai juos sieja bendros faktinės aplinkybės ir pakankamas teisinis ryšys. Vadinasi, nagrinėjamu atveju svarbu vien tai,

40 — Žr. 3 išnašoje minėto Sprendimo *Roche Nederland* 32 punktą.

41 — Panašiai galvoja ir H. Roth, minėta 35 išnašoje, p. 892 ir kt.

42 — Taip pat H. Roth, minėta 35 išnašoje, p. 893.

ar egzistuoja glaudus ryšys su ieškiniu, pareikštu pirmai atsakovei.

104. Situacijoje, kaip antai nagrinėjamoji, negalima daryti išvados dėl bendrų faktinių aplinkybių buvimo, nes ieškinio pagal gyvenamąją vietą atsakovės ir kitų atsakovių veiksmai, dėl kurių joms buvo pareikštas ieškinys, buvo nesuderinti lygiagrečiai vykdomi veiksmai.

105. Pakankamas teisinis ryšys gali būti taip pat tada, kai ieškiniui pagal gyvenamąją vietą ir kitam ieškiniui atitinkamai taikoma skirtinga nacionalinė teisė, kuri nėra visiškai suderinta.

IX — Dėl kitų prejudicinių klausimų

106. Toliau atsakysiu į antrąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, tačiau pirmiausia išnagrinėsiu ketvirtąjį klausimą, kuriuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar fotoroboto paskelbimą reikia vertinti kaip jam sukurti panaudotų nuotraukų atgaminimą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą (A). Remiantis direktyvos struktūra, būtent šis klausimas svarbus taip pat antrajam bei trečiajam prejudiciniams klausimams, kuriais klausiama dėl Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d ir e punktų išaiškinimo. Pagal šias nuostatas valstybės narės gali dėl visuomenės saugumo (B) arba cituojant (C) numatyti atgaminimo teisės išimtis arba apribojimus (toliau – apribojimus).

A — *Dėl ketvirtojo prejudicinio klausimo*

107. Savo ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar Direktyvos 2001/29 1 straipsnio 1 dalis, taikoma kartu su 5 straipsnio 5 dalimi ir peržiūrėtos Berno konvencijos [43] 12 straipsniu, pirmiausia atsižvelgiant į EŽTK [44] pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnį ir į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį, turi būti aiškinama taip, kad portretinėms nuotraukoms suteikiama „silpnesnė“ autorių teisių apsauga nuo apdorojimo arba visai nesuteikiama, nes dėl „realistinio vaizdo“ jų išraiškos formos galimybės yra per mažos.

108. Kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ketvirtąjį

43 — Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1971 m. liepos 24 d. Paryžiaus aktas), 1979 m. rugsėjo 28 d. išdėstyta nauja redakcija.

44 — 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija; 1952 m. kovo 20 d. Pirmasis papildomas protokolas.

klausimą reikia vertinti atsižvelgiant į teisinę išvadą, kurią per procesą dėl laikinųjų apsaugos priemonių pateikė OGH[45]. Šis teismas būtent nusprendė, kad pagal bylai reikšmingus nacionalinės teisės aktus tam, kad būtų galima paskelbti ginčijamą fotorobotą, atsakovei pagrindinėje byloje nebuvo būtinas ieškovės pagrindinėje byloje leidimas. Tiesa, kad ginčijama nuotrauka, kuri buvo naudojama kuriant ginčijamą fotorobotą, yra autorių teisių saugomas fotografijos darbas. Tačiau fotoroboto sukūrimas ir pagaminimas nėra toks nuotraukos apdorojimas, kuriam reikia gauti ieškovės pagrindinėje byloje kaip nuotraukos autorės sutikimą; tai turi būti vertinama kaip laisvas naudojimasis, kuriam sutikimo nereikia. Nustatant, ar tai buvo apdorojimas, ar laisvas naudojimasis, reikia vertinti naudojamo kūrinio išraiškos formos galimybes. Kuo didesnės išraiškos formos galimybės, tuo mažesnė galimybė vertinti kaip laisvą naudojimąsi. Tokių portretinių nuotraukų, kokia yra ginčijama nuotrauka, kūrėjas turi tik mažas individualios meninės išraiškos galimybes. Todėl ginčijamos nuotraukos autorių teisių apsaugos sritis yra atitinkamai siaura. Be to, naudojant nuotrauką pagamintas ginčijamas fotorobotas pats yra naujas, savarankiškas ir autoriaus teisių saugomas kūrinys.

45 — Žr. šios išvados 38 punktą.

1. Esminiai proceso šalių argumentai

109. *Ieškovės* pagrindinėje byloje nuomone, toks požiūris, kad portretinėms nuotraukoms taikoma silpnesnė autoriaus teisių apsauga arba iš viso netaikoma, yra nesuderinamas su teisės nuostatomis, kurias savo klausime nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Paprastoms nuotraukoms ir fotografijos darbams pagal Direktyvos 2001/29 1 straipsnį taikoma tokia pati apsauga nuo apdorojimo. Dėl to, kad kurdamas portretines nuotraukas autorius turi mažiau išraiškos formos galimybių, joms negali būti taikoma silpnesnė apsauga. Juk negalima šių nuotraukų skirstyti į tokias, kurioms taikoma apsauga, ir į tokias, kurioms netaikoma. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad fotorobotus galima sukurti bet kada ir gana paprastai. OGH išvada yra nesuderinama nei su Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 5 punkte nustatytu trijų pakopų testu, nei su Berno konvencijos 12 straipsniu, nei su EŽTK pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnyje nustatyta nuosavybės teise, nei su Pagrindinių teisių chartijos 17 straipsniu. Pirma, juk kalbama ne apie specialius riboto skaičiaus atvejus. Antra, net ir taikant tokį požiūrį, labai pažeidžiamas ginčijamos nuotraukos, kurią apdorojant sukuriamas fotorobotas, įprastas panaudojimas ir, trečia, sumažėja ekonominė

autoriaus teisės vertė ir to negalima pagrįsti teisėto bendrojo intereso buvimu.

110. *Atsakovės* pagrindinėje byloje tvirtina, kad ketvirtasis prejudicinis klausimas yra nepriimtinas, nes akivaizdžiai nesusijęs su pagrindine byla. Būtent sprendimą dėl ginčijamai nuotraukai taikomos apsaugos aprėpties nagrinėdamas pagrindinę bylą turi priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas konkretaus atvejo aplinkybes. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas dėl išaiškinimo nėra svarbus.

111. Toliau teigiama, kad OGH išvada yra teisinga. Portretinės nuotraukos atveju meninės išraiškos galimybės yra ribotos, o tai lemia mažesnį tokios nuotraukos originalumą. Todėl jai taikoma silpnesnė autorių teisių apsauga arba iš viso netaikoma. Taip pat reikia atsižvelgti į kūrybingumą, kuris buvo panaudotas kuriant fotorobotą. Be to, Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies i punkte numatyta teisių apribojimo galimybė, kai kūrinys atsitiktinai įtraukiamas į kitą produktą.

112. *Italijos vyriausybės* manymu, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytų nuostatų neaiškėja, kad portretinėms nuotraukoms taikoma silpnesnė autorių teisių apsauga arba ji visai netaikoma, palyginti su jas apdorojant sukurtu fotorobotu. Portretinės nuotraukos nėra mažiau saugomos autorių teisių. Be to, juk fotoroboto kūrimas yra greičiau paprasta veikla, kurią nesunku atlikti naudojantis kompiuterine programa. Tokia išvada taip pat prieštarauja Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 5 dalyje nustatytam trijų pakopų testui.

113. *Austrijos vyriausybė* ir *Komisija* nurodo, kad svarbios yra ne prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos nuostatos, o Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnis. Kartu su *Ispanijos vyriausybe* jos tvirtina, kad fotografija saugoma autorių teisių tiek, kiek tai yra individualios intelektinės kūrybos rezultatas. Todėl tai, ar portretinės nuotraukos yra saugomos, priklauso nuo jų savitumo ir kūrybingumo laipsnio. Taikydamas šiuos kriterijus nacionalinis teismas pagrindinėje byloje turi įvertinti, ar nuotrauka, kurios pagrindu buvo sukurtas fotorobotas, atitinka tokius reikalavimus. Vien todėl, kad nuotrauka yra portretinė nuotrauka, pagal Direktyvą 2001/29 jai nėra taikoma mažesnė autorių teisių apsauga nuo apdorojimo. Ar fotoroboto sukūrimas yra nuotraukos atgaminimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnį, reikia nustatyti atsižvelgiant į tai, ar fotorobote atsispindi tie požymiai, dėl kurių nuotrauka

vertinama kaip individualios intelektinės kūrybos rezultatas.

2. Dėl priimtinumo

114. Ketvirtąjį prejudicinį klausimą reikia suprasti taip, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar šios išvados 108 punkte išdėstyta OGH teisinė išvada neprieštarauja šiai bylai reikšmingoms ES teisės nuostatoms, o prireikus – ir tarptautinės teisės aktų nuostatoms.

3. Teisinis vertinimas

115. Taip suprantamas prejudicinis klausimas yra priimtinas.

116. Priešingai nei tvirtina atsakovės pagrindinėje byloje, šis klausimas būtent nėra hipotetinis. Atvirkščiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar remiantis nacionalinės teisės aktais OGH atliktas ginčijamos nuotraukos laisvo naudojimosi atribojimas nuo atgaminimo, kuriam reikalingas leidimas, yra suderinamas su ES teisės aktų reikalavimais. Šis klausimas teismui yra svarbus priimant sprendimą jo nagrinėjamoje byloje.

117. Nėra svarbu ir tai, kad atsakymas į taip suvokiamą prejudicinį klausimą aiškėja ne iš prejudiciniame klausime nurodytų nuostatų, o iš Direktyvos 93/98 6 straipsnio, kodifikuoto Direktyvos 2006/116 6 straipsniu, ir iš Direktyvos 2001/29 2 straipsnio. Prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra pagal SESV 267 straipsnį siekiama veiksmingo nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo, vadinasi, Teisingumo Teismas gali prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti visas nuorodas, kurios yra naudingos sprendimui pagrindinėje byloje priimti, todėl atsakymą į prejudicinį klausimą jis gali pagrįsti tai situacijai svarbiomis teisės nuostatomis [46].

118. Kadangi Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punkte nustatyta atgaminimo teisė reikalauja, kad kūrinys būtų saugomas autorių teisių [47], nagrinėjamu atveju iš pradžių kyla klausimas, kokiomis aplinkybėmis autorių

46 — 1984 m. vasario 28 d. Sprendimas *Einberger* (294/82, Rink. p. 1177, 6 punktas) ir 1992 m. liepos 16 d. Sprendimas *Belovo* (C-187/91, Rink. p. I-4937, 13 punktas).

47 — Žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Infopaq International* (C-5/08, Rink. p. I-6569, 33 ir paskesni punktai). Kritikuojamas Teisingumo Teismo požiūris, kad intelektinės kūrybos išraiškos kriterijus taikytinas ir kūrinių rūšims, kurių apsaugos reikalavimai nėra suderinti, G. Schulze „Schleichende Harmonisierung des urheberrechtlichen Werkbegriffs?", *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2009, p. 1019 ir paskesni. Nagrinėjamu atveju tai nėra svarbu, nes fotografijų apsaugos reikalavimai buvo suderinti Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnyje.

teisių apsauga taikoma portretinei nuotraukai (a). Toliau kyla klausimas, ar fotoroboto, kuris buvo sukurtas panaudojus saugomą portretinę nuotrauką, paskelbimas laikytinas atgaminimu pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą (b).

a) Dėl portretinių nuotraukų apsaugos

119. Direktyvos 93/98 6 straipsnyje, kuris kodifikuotas Direktyvos 2006/116 6 straipsniu, nustatyti reikalavimai, kada pagal ES teisės aktus [48] fotografijoms taikoma autorių teisių apsauga. Pagal šios nuostatos pirmą sakinį reikia atsižvelgti į tai, ar fotografijos yra paties autoriaus intelektinės kūrybos išraiška ir dėl to laikomos originaliomis. Šios direktyvos 6 straipsnio antrame sakinyje nustatyta, kad sprendžiant, ar fotografija yra saugoma, nėra svarbūs jokie kiti kriterijai.

120. Vadinasi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar fotografija, kurią apdorojant buvo sukurtas fotorobotas, gali būti vertinama kaip ieškovės pagrindinėje byloje intelektinės kūrybos išraiška ir todėl originalus kūrinys. Originalumo sąvoka, kurios apibrėžties nėra nei Direktyvoje 93/98, nei Direktyvoje 2006/116, yra savarankiškai aiškinama ES teisės sąvoka [49]. Iš Direktyvos 93/98 17 konstatuojamosios dalies ir Direktyvos 2006/116 16 konstatuojamosios dalies, kuriose pateikiama nuoroda į peržiūrėtą Berno konvenciją, matyti, kad fotografijos kūrinys laikomas originaliu, jeigu jis yra paties autoriaus intelektinės kūrybos rezultatas, atspindintis jo asmenybę.

121. Taigi remiantis Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnio pirmu sakiniu saugomas vien pats žmogaus kūrybos rezultatas, tačiau toks rezultatas gali būti ir tada, kai asmuo jam sukurti pasinaudoja techninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, fotoaparatu.

122. Be to, fotografija turi būti individualios kūrybos rezultatas [50]. Fotografijos atveju taip yra tada, kai fotografas naudoja esamas meninės formos išraiškos priemones ir taip suteikia jai originalumo.

48 — Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnio trečiame sakinyje nurodyta, kad valstybės narės gali numatyti ir kitokių fotografijų apsaugą.

49 — Tai matyti iš Direktyvos 93/98 17 konstatuojamosios dalies.

50 — Žr. Sprendimą *Infopaq* (minėtas 47 išnašoje, 35 punktas), kuriame Teisingumo Teismas remiasi Direktyvos 2006/116 6 straipsnyje nustatytais reikalavimais.

123. Kiti kriterijai, kaip aiškiai nurodyta Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnio antrame sakinyje, nėra svarbūs. Vadinasi, nėra reikalaujama konkrečios meninės vertės ar novatoriškumo. Kūrybos tikslas, įdėtos pastangos ir sąnaudos taip pat nėra svarbu.

124. Taigi Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnyje nustatyti fotografijų apsaugos kriterijai nėra labai aukšti [51]. Taikant tokius kriterijus, pagal Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/16 6 straipsnį portretinei nuotraukai autorių teisių apsauga taikoma net tada, kai fotografas tokią nuotrauką daro pagal užsakymą. Nors tokios portretinės nuotraukos pagrindinis objektas ir yra jau nustatytas – tai fotografuojamas asmuo, vis dėlto fotografas turi pakankamai meninės išraiškos galimybių. Juk fotografas, be kita ko, gali pats nuspręsti, kokiu kampu jis fotografuos, kokia bus portretui fotografuojamo asmens laikysena ir veido išraiška, koks bus fonas, ryškumas, šviesa ir apšvietimas. Kitaip tariant, reikia atsižvelgti į tai, ar fotografas suteikė nuotraukai tik jo darbams būdingo savitumo.

125. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikydamas šį kriterijų pagrindinėje byloje, turi nustatyti, ar fotografijai, kurią apdorojant buvo sukurtas fotorobotas, yra taikoma autorių teisių apsauga pagal Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnio a punktą.

b) Dėl atgaminimo sąvokos

126. Jei nuotraukai yra taikoma autorių teisių apsauga pagal Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnį, tada jos autorius pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą turi atgaminimo teisę. Ten numatyta, kad autorius gali leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat atgaminti visą arba dalį savo kūrinio bet kokiu būdu ar forma. Vadinasi, remiantis tokia

51 — Žr. A. Nordemann, U. Loewenheim (leid.), *Handbuch der Urheberrechts*, 2-asis leidimas, 2010, Beck, 9 straipsnis, 149 punktas; M. Leistner „Copyright Law in the EC: Status quo, recent case law and policy perspectives", *Common Market Law Review* 2009, p. 847, 849 ir 850 nurodo, jog Direktyvos 93/98 ir (arba) Direktyvos 2006/116 6 straipsnyje įtvirtintas kriterijus lėmė, kad, siekiant direktyvos reikalavimų atitikties, buvo sušvelninti kai kuriose valstybėse narėse galioję griežtesni kriterijai. Tačiau nagrinėjamos bylos atveju nėra būtina atlikti išsamesnio *common law* sistemoje, taigi Jungtinės Karalystės ir Airijos teisės sistemoje, taikomo kriterijaus *sweat of the brow* ir kontinentinės teisės sistemoje taikomų *originalité* ir *kūrybingumo lygio* kriterijaus palyginimo.

gana plačia formuluote [52], atgaminimas būtų tada, jei atsakovės pagrindinėje byloje būtų paskelbusios nepakeistas ginčijamas nuotraukas. Tačiau šiuo atveju kyla klausimas, ar ginčijamo fotoroboto paskelbimas taip pat gali būti laikomas nuotraukos, kurią apdorojant jis buvo sukurtas, atgaminimu.

127. Kadangi fotorobotas buvo sukurtas naudojant kompiuterinę programą, t. y. ginčijama nuotrauka iš pradžių buvo nuskaityta [53], o vėliau šis skaitmeninis vaizdas pakeistas naudojant tam tikrą programą, tai panašu į atgaminimą pagal direktyvos 2 straipsnio a punktą. Ši nuostata juk aiškiai apima ir paskelbimą pakeitus formą. Tai matyti ir iš Direktyvos 2001/29 21 konstatuojamosios dalies, kurioje nurodyta, kad atgaminimo sąvokos apibrėžtis turi būti plati.

128. Tačiau tokia išvada nėra privaloma. Aiškinant atgaminimo sąvoką negalima remtis vien Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punkto formuluote, tačiau būtina atsižvelgti ir į šios nuostatos tikslą. Jos tikslas – apsaugoti kūrinius, kuriems taikoma autorių teisių apsauga. Atsižvelgiant į tai reikia atskirti kūrybą nuo kūrinio. Kūryba – tai individuali intelektinė veikla, kuriai taikoma autorių teisių apsauga, o kūrinys – tai autorių teisių saugomą kūrybą atspindintis fizinis daiktas. Direktyvos 2 straipsnio a punkte numatyta atgaminimo teisė saugo kūrybą, kuriai taikoma autorių teisių apsauga. Patį kūrinį ši teisė saugo tik tiek, kiek tai daro neigiamą poveikį pačiai kūrybai.

129. Vadinasi, fotoroboto paskelbimas laikytinas portretinės nuotraukos, kurią apdorojant sukurtas fotorobotas, atgaminimu tik tada, kai fotorobotas atspindi intelektinės kūrybos savitumą, dėl kurio nuotraukai ir taikoma autorių teisių apsauga. Tokioje situacijoje, kai fotorobotas sukurtas nuskaitytos fotografijos pagrindu, taip galėtų būti. Vis dėlto negalima atmesti galimybės, kad kuriant fotorobotą, kuriam buvo panaudota dešimtmečio vaiko nuotrauka ir kuris turi perteikti įsivaizduojamo aštuoniolikmečio atvaizdą, didelė dalis tų elementų, kurie sudarė fotografijai būdingos intelektinės kūrybos originalumą, buvo pašalinti. Pavyzdžiui, jei portretinė nuotrauka naudojama vien asmens biometriniams duomenims nustatyti ir vėliau tų

52 — Direktyvos 2001/29 2 straipsnyje esanti atgaminimo sąvoka – tai ankstesnėse direktyvose buvusios atgaminimo sąvokos derinys. Šiuo klausimu žr. J. Reinbothe „Die EG-Richtlinie zum Urheberrecht in der Informationsgesellschaft“, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht – Internationaler Teil* 2001, p. 733 ir 736, ir S. Lewinsky „Der EG-Richtlinienvorschlag zum Urheberrecht und zu verwandten Schutzrechten in der Informationsgesellschaft“, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht – Internationaler Teil* 1998, p. 637 ir 638.

53 — Tokiu atveju jau vaizdo nuskaitymas būtų atgaminimas, kurio teisėtumą reikėtų vertinti pagal Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 1 dalį.

duomenų pagrindu sukuriamas fotorobotas, tokio fotoroboto paskelbimas nėra atgaminimas pagal direktyvos 2 straipsnio a punktą.

c) Išvada

132. Pirma, reikia pripažinti, kad Direktyvos 93/98 ir Direktyvos 2006/116 6 straipsnyje numatyta autorių teisių apsauga portretinei fotografijai taikoma tada, kai ji yra autoriaus intelektinės kūrybos išraiška ir todėl originalus fotografijos kūrinys, o taip yra tada, kai autorius, naudodamas turimas portretinės fotografijos meninės išraiškos priemones, suteikė jai tik jo kūrybai būdingo savitumo.

130. Tačiau, mano manymu, iš direktyvos reikalavimų neaiškėja savarankiškas esminis kriterijus, kuris leistų vertinti fotoroboto meninę išraišką ir tai, ar jis pats yra autorių teisių saugomas kūrinys. Tačiau kuo labiau fotorobotas yra nutolęs nuo nuotraukos, kurios pagrindu buvo sukurtas, tuo labiau darytina išvada, kad elementai, atspindintys nuotraukai būdingos intelektinės kūrybos originalumą, fotorobote yra tokie menki, kad yra nereikšmingi ir į juos nebereikia atsižvelgti.

133. Antra, reikia pripažinti, kad apdorojant saugomą portretinę nuotrauką sukurto fotoroboto paskelbimas yra laikytinas atgaminimu pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą tada, kai originalūs intelektinės autoriaus kūrybos elementai, būdingi fotografijai, taip pat atsispindi ir fotorobote.

B — *Dėl trečiojo prejudicinio klausimo*

131. Atsižvelgdamas į šiuos reikalavimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje turi patikrinti, ar fotoroboto paskelbimas yra laikytinas atgaminimu pagal direktyvos 2 straipsnio a punktą.

134. Trečiasis prejudicinis klausimas yra susijęs su Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punkte numatytos teisių apribojimo galimybės išaiškinimu. Pagal šią nuostatą valstybės narės gali nustatyti atgaminimo teisės išimtis arba apribojimus ir numatyti

atgaminimo teisę, kai tai naudojama dėl visuomenės saugumo arba siekiant užtikrinti tinkamą administracijos, parlamento ar teismo procesinių veiksmų atlikimą ar pranešimą apie juos.

1. Esminiai bylos šalių argumentai

135. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, pirma, ar šios nuostatos taikymas reikalauja konkretaus, aktualaus ir aiškaus saugumo tarnybų kreipimosi paskelbti atvaizdą, t. y. ar atvaizdo paskelbimas turi būti oficialiai inicijuotas siekiant atlikti paiešką. Jei atsakymas neigiamas, jis klausia, antra, ar žiniasklaidos priemonės gali remtis Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu net ir tada, kai, nesant atitinkamo tarnybos prašymo dėl paieškos, jos pačios nusprendžia, kad atvaizdas skelbiamas „dėl visuomenės saugumo“. Tuo atveju, jei atsakymas neigiamas, teismas klausia, trečia, ar pakankama sąlyga taikyti Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktą, kai žiniasklaidos priemonės vėliau patvirtina, jog atvaizdo paskelbimas padėjo paieškai, ar bet kuriuo atveju būtinas konkretus kreipimasis dėl paieškos, prašant skaitytojų padėti tiriant nusikalstamą veiką, ir ši paieška turi būti tiesiogiai susijusi su nuotraukos paskelbimu.

136. *Ieškovės pagrindinėje byloje* ir *Ispanijos vyriausybės* nuomone, Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktas taikomas tik esant konkrečiam, aktualiam ir aiškiam saugumo tarnybų kreipimuisi dėl atvaizdo paskelbimo. Jos nurodo, kad sprendimas dėl to, ar pasinaudoti apribojimo galimybe ir kaip, priklauso nuo administravimo ir teisminių institucijų. Visuomenės saugumo užtikrinimas – tai išimtinė viešosios valdžios institucijų kompetencija, taigi jos turi nuspręsti, kuriose žiniasklaidos priemonėse ir kokiu pavidalu leidžiama paskelbti nuotraukas siekiant atlikti paiešką. Ieškovės pagrindinėje byloje nuomone, tai matyti ir iš Direktyvos 2001/29 tikslo – užtikrinti aukštą intelektinės kūrybos teisių apsaugos lygį. Jei žiniasklaida pati galėtų nuspręsti, kad atvaizdas skelbiamas dėl visuomenės saugumo, tai suteiktų jai galimybę savo nuožiūra naudoti saugomus kūrinius be autorių sutikimo. Be to, ieškovė pagrindinėje byloje teigia, kad pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punktą atvaizdas gali būti skelbiamas tik gavus kreipimąsi dėl bendradarbiavimo vykdant paiešką. Tai, kad žiniasklaida vėliau patvirtina, jog atvaizdo paskelbimas padėjo paieškai, nėra pakankama sąlyga.

137. *Atsakovės pagrindinėje byloje, Austrijos vyriausybė* ir *Komisija* mano priešingai, kad žiniasklaidos priemonės gali pasinaudoti direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punktu taip pat tada, kai nėra aktualaus ir aiškaus kreipimosi dėl paieškos. Šioje nuostatoje nėra jokios nuorodos į tai, kad turi būti konkretus ir aiškus saugumo tarnybų kreipimasis dėl atvaizdo paskelbimo.

138. Kiti bylos šalių argumentai skiriasi.

139. Atsakovės pagrindinėje byloje nurodo, kad direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkte valstybėms narėms taip pat numatyta galimybė laisvai naudoti kūrinius siekiant užtikrinti tinkamą administracijos, parlamento ar teismo procesinių veiksmų atlikimą. Tačiau, Komisijos manymu, direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkte pateikiamos dvi savarankiškos situacijos, ir nagrinėjama situacija susijusi tik su kūrinių naudojimu siekiant apsaugoti visuomenę.

140. Toliau atsakovės pagrindinėje byloje teigia, kad žiniasklaida gali tiesiogiai remtis Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu tada, kai nuotraukos skelbiamos siekiant apsaugoti visuomenę. Tokiomis aplinkybėmis jos ypač nurodo spaudos laisvės svarbą. Žiniasklaida, vykdydama tyrimą ir pateikdama informaciją, gali veikti savarankiškai, taigi ir be tarnybų kreipimosi. Be to, dėl žiniasklaidos pranešimų apie faktines aplinkybes skaitytojai baudžiamojo persekiojimo institucijoms suteikia svarbios informacijos, kuri padeda išaiškinti nusikaltimą.

141. Tačiau Austrijos vyriausybė ir Komisija mano, kad išimtis ir apribojimus siekiant apsaugoti visuomenę gali numatyti tik kompetentingos nacionalinės institucijos ir tai daryti jos gali tik laikydamosi direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkto ir trijų pakopų testo. Todėl žiniasklaida neturi teisės pati spręsti, ar kyla grėsmė visuomenės saugumui.

142. Be to, Komisija tvirtina, kad nuotraukų atgaminimas siekiant apsaugoti visuomenę turi būti būtinas ir proporcingas siekiamo tikslo – visuomenės saugumo – atžvilgiu. Jei teisėsaugos institucijos kreipėsi dėl nuotraukos paskelbimo, tada galima tikrai preziumuoti, kad kūrinio naudojimas yra būtinas siekiant apsaugoti visuomenę. Tačiau kai nuotraukos paskelbimas ir prie jos pridėtas tekstas nėra akivaizdžiai susijęs su visuomenės saugumo tikslais ir leidėjas tik vėliau tvirtina buvus tokį ryšį, kyla didelis įtarimas, kad kūrinys iš tikrųjų buvo panaudotas ne dėl visuomenės saugumo.

143. Austrijos vyriausybės mano, jog pakanka sąlygos, kad nuotraukų paskelbimas gali objektyviai padėti ištirti nusikalstamas veikas.

2. Teisinis vertinimas

144. Kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, trečiąjį prejudicinį klausimą taip pat reikia vertinti atsižvelgiant į OGH teisinę išvadą, kurią šis teismas išdėstė savo sprendime dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo [54]. OGH būtent nusprendė, kad nacionalinės teisės nuostatos nereikalauja konkretaus ir aiškaus saugumo tarnybų kreipimosi dėl nuotraukų paskelbimo buvimo, kai ginčijamos nuotraukos laisvai naudojamos dėl visuomenės saugumo. Atvirkščiai, pakanka, kad saugumo tarnybos turėtų šias paskelbti skirtas nuotraukas ir jas skelbiant būtų pateikiama nuoroda į teisėsaugos institucijų vis dar vykdomą tyrimą, siekiant išaiškinti nusikalstamą veiką.

145. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausimu, susidedančiu iš trijų dalių, klausia, ar toks požiūris yra suderinamas su Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu.

54 — Žr. šios išvados 38 punktą.

146. Prieš atsakydama į šio klausimo atskiras dalis, iš pradžių išnagrinėsiu reglamentavimo techniką, kuria grindžiama direktyvos 5 straipsnio 3 dalis, vadinasi, ir šios dalies d punktas.

a) Dėl reglamentavimo technikos, kuria grindžiama Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalis

147. Direktyvos 2001/29 5 straipsnyje numatyti keli autorių teisių apribojimai. Kaip matyti iš direktyvos 32 konstatuojamosios dalies, šis sąrašas yra išsamus, nes siekiama minimaliai suderinti leidžiamus apribojimus. Taigi direktyvos 5 straipsnio 3 dalyje esančios sąvokos yra savarankiškos Sąjungos teisės sąvokos.

148. Direktyvos 5 straipsnio 3 dalyje numatyti keli fakultatyvūs apribojimai. Nors valstybės narės gali numatyti ten išvardytus apribojimus, iš principo jos neprivalo to daryti. Kai valstybės narės pačios nusprendžia, ar taikyti 3 dalyje išvardytus apribojimus, vadovaudamosi principu *qui potest majus, potest et minus* jos iš principo taip pat gali nuspręsti dėl numatomų apribojimų formos. Tačiau privalo laikytis tam tikrų reikalavimų. Nors iš pradžių valstybėms narėms suteikiama diskrecija numatyti konkrečius apribojimus, jeigu jos šia teise pasinaudoja, privalo laikytis tam tikrų minimalių reikalavimų. Be to,

kiekvienu atveju valstybės narės privalo laikytis direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje numatyto trijų pakopų testo reikalavimų. Vadinasi, apribojimus jos gali taikyti tik tam tikrais specialiais atvejais (pirmoji pakopa), kurie neprieštarauja įprastam kūrinio naudojimui (antroji pakopa) ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų teisių turėtojų interesų (trečioji pakopa) [55]. Be to, reikalavimų gali atsirasti iš kitų ES teisės aktų. Galiausiai iš direktyvos 32 konstatuojamosios dalies matyti, kad valstybės narės savo diskrecija turi naudotis nuosekliai.

149. Taigi direktyvos 5 straipsnio 3 dalyje nustatytos teisinės sąlygos, kurių turi laikytis valstybė narė. Tačiau valstybė narė, laikydamasi nustatytų reikalavimų, turi diskreciją pasirinkti šioje nuostatoje numatyto apribojimo formą.

150. Dėl Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punkto taikymo galima konstatuoti, kad valstybė narė privalo laikytis direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkto tiek, kiek ten nustatytos ribos, ką ji gali laikyti situacija, kai būtina užtikrinti visuomenės saugumą, kuris pateisina autorių teisių apsaugos išimtį arba apribojimą. Tačiau neperžengdama šių ribų valstybė narė iš principo turi diskreciją nuspręsti, kokiomis situacijomis, jos manymu, autorių teisių išimtis arba apribojimas yra pagrįstas.

b) Dėl pirmosios klausimo dalies

151. Atsižvelgiant į išdėstytą Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punkto reglamentavimo techniką, pirmą klausimo dalį reikia suprasti taip, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar valstybės narės teismas, aiškindamas bylai svarbią nacionalinės teisės nuostatą, neperžengia direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkte nustatytų ribų, jei pripažįsta, jog tokioje situacijoje, kaip nagrinėjamoji, nėra būtinas aktualus ir aiškus saugumo tarnybų kreipimasis, kad be autoriaus leidimo būtų galima skelbti saugomas fotografijas.

152. Nagrinėjamai situacijai būdinga tai, kad po Natascha K. pagrobimo 1998 m. jau buvo paskelbta paieška ir todėl saugumo tarnybos ginčijamas nuotraukas jau

55 — Dėl trijų pakopų testo žr. mano 2009 m. vasario 12 d. išvados, pateiktos byloje *Infopaq International* (C-5/08, jau minėta 47 išnašoje), 134 punktą.

turėjo ketindamos jas skelbti. Tačiau po to, kai 2006 m. Natascha K. pavyko iš pagrobėjo išsilaisvinti, aktualaus ir aiškaus kreipimosi dėl paieškos nebuvo.

153. Iš pradžių reikia nurodyti, jog pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punktą svarbiausia tai, kad atgaminimo teisės išimtis arba apribojimas taikomas dėl visuomenės saugumo. Todėl svarbiausias kriterijus yra tai, ar atgaminimas yra objektyviai tinkama priemonė visuomenės saugumo tikslui pasiekti [56].

154. Toliau reikia pripažinti, kad kreipimusi dėl paieškos, kurios tikslas surasti pagrobtą asmenį arba jo pagrobėją (-us), siekiama visuomenės saugumo tikslo vadovaujantis Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu.

155. Be to, valstybė narė neperžengia Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punkte nustatytų ribų, jeigu, jos manymu, prieš daugelį metų paskelbta paieška vis dar svarbi visuomenės saugumui užtikrinti. Juk negalima atmesti galimybės, kad asmuo, kurio paieška buvo paskelbta, bus rastas tik praėjus daugeliui metų.

156. Vis dėlto, neatsižvelgiant į tai, kad nacionalinė saugumo tarnyba praeityje buvo paskelbusi paiešką ir tokiomis aplinkybėmis buvo pateikusi paskelbti skirtas nuotraukas, negalima teigti, kad ši priemonė yra objektyviai tinkama visuomenės saugumui užtikrinti tada, kai jau pasiektas tokios paieškos rezultatas. Vadinasi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, kokių tikslų buvo siekiama ankstesne paieška ir ar šie tikslai nebuvo pasiekti, kai Natascha K. išsilaisvino, o jos pagrobėjas iš karto po to nusižudė.

157. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręs, kad paieška buvo siekiama ir kitų tikslų, kurių dar nepavyko įgyvendinti, pavyzdžiui, ieškomas galimas bendrininkas [57], tada jis turės dar patikrinti, ar ginčijamų fotografijų paskelbimas laikraščiuose ir žurnale yra objektyviai tinkama priemonė šiems kitiems paieškos tikslams pasiekti. Nors negalima atmesti galimybės, kad net laikraščio straipsniai, kuriuose nėra tiesiogiai kreipiamasi dėl paieškos, yra objektyviai tinkama priemonė padėti saugumo tarnybos vykdomai paieškai, vis dėlto straipsnyje turi būti bent jau nurodoma, kad paieška

56 — Vadinasi, neapsiribojant vien nagrinėjama situacija, reikia daryti išvadą, kad Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punkte esanti visuomenės saugumo sąvoka apima ne tik situacijas, susijusias su kreipimusi dėl paieškos.

57 — Tuo remiasi atsakovės pagrindinėje byloje.

dar vykdoma. Be to, nuotraukų paskelbimas turi būti objektyviai tinkama priemonė, padedanti įgyvendinti šiuos kitus paieškos tikslus. Tokioje situacijoje nacionalinis teismas pirmiausia turi patikrinti, ar aštuonerių metų senumo pagrobtosios nuotraukų ir fotoroboto paskelbimas gali būti objektyviai tinkama priemonė, padėsianti surasti galimą bendrininką, kurio nepavyko rasti prieš aštuonerius metus naudojant tas pačias nuotraukas.

158. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikydamas nurodytus kriterijus, padarytų išvadą, kad direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkto sąlygos įvykdytos, tada jis papildomai turėtų patikrinti, ar laikomasi trijų pakopų testo reikalavimų. Nagrinėjamoje byloje teismas pirmiausia turi patikrinti, ar laikomasi trečiosios pakopos reikalavimo, taigi ar nepagrįstai nepažeidžiami teisėtų teisių turėtojo interesai. Tai ypač svarbu, kai ginčijamų nuotraukų atgaminimu pirmiausia siekiama iliustruoti straipsnius apie Natascha K, o jų vaidmuo padedant saugumo tarnybų vykdomai paieškai, palyginti su pirmuoju tikslu, buvo antraeilis.

c) Dėl antrosios klausimo dalies

159. Antrąja savo klausimo dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar žiniasklaida pati gali nuspręsti, kad atvaizdas skelbiamas siekiant apsaugoti visuomenę, taigi, ar žiniasklaida, nepaisydama saugumo tarnybų veiksmų, gali tiesiogiai remtis Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu.

160. Į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai.

161. Kaip buvo išdėstyta [58], direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkte nustatyta, kad valstybės narės *gali* numatyti autorių teisių išimtis ir apribojimus siekiant apsaugoti visuomenę. Vadinasi, pagal šią nuostatą valstybė narė apskritai nėra įpareigota nustatyti tokių apribojimų. Jeigu ji tokius apribojimus numato, laikydamasi Sąjungos teisės aktuose nustatytų ribų gali pasirinkti ir jų formą. Vadinasi, valstybė narė iš principo turi diskreciją nuspręsti, kuriais direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkte nurodytais atvejais autorių teisių apribojimas yra pagrįstas.

58 — Žr. šios išvados 148–150 punktus.

162. Žiniasklaidos priemonės, siekdamos pagrįsti autorių teisių saugomų fotografijų atgaminimą, negali tiesiogiai remtis direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punktu jau vien todėl, kad ši nuostata nėra pakankamai tiksli ir besąlygiška.

163. Tiek, kiek tokiomis aplinkybėmis atsakovės pagrindinėje byloje remiasi spaudos laisve, teigdamos, kad ribojamos jų galimybės pateikti informaciją, toks jų argumentas yra nepagrįstas. Direktyvos 5 straipsnio 3 dalies e punkte valstybėms narėms numatyta teisė užtikrinti visuomenės saugumą. Taigi šios nuostatos dalykas nėra pusiausvyra tarp intelektinės nuosavybės apsaugos ir spaudos laisvės. Atvirkščiai, tokios pusiausvyros siekis aiškėja pirmiausia iš Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkto (spaudos laisvė) bei d punkto (citavimo laisvė) ir todėl į jį reikia atsižvelgti aiškinant šias nuostatas.

164. Vadinasi, reikia daryti išvadą, kad žiniasklaidos priemonės, siekdamos pagrįsti autorių teisių saugomų fotografijų atgaminimą, negali tiesiogiai remtis Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktu.

d) Dėl trečiosios klausimo dalies

165. Trečioji klausimo dalis buvo pateikta tik tam atvejui, jei į antrąją klausimo dalį atsakymas būtų teigiamas, todėl į ją atsakyti nereikia.

C — *Dėl antrojo prejudicinio klausimo*

166. Antrasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas yra susijęs su Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktu. Ši nuostata leidžia valstybėms narėms numatyti atgaminimo teisės išimtis ir apribojimus, kai cituojama siekiant kritikuoti ar apžvelgti, jeigu šios citatos susijusios su kūriniu, kuris jau yra teisėtai viešai prieinamas. Ten nustatyti ir kiti reikalavimai – kad būtų nurodytas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma, ir kad toks naudojimas atitinka sąžiningumo praktiką ir yra tokio masto, kokio reikia konkrečiam tikslui.

167. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, pirma, ar ši nuostata gali būti taikoma taip pat tada, kai spaudoje pasirodęs straipsnis, kuriame

cituojamas kūrinys, nėra autorių teisių saugomas literatūros kūrinys. Antra, klausiama, ar galima taikyti šią nuostatą, kai prie cituojamo kūrinio nėra nurodytas autoriaus ar atlikėjo vardas.

1. Proceso šalių argumentai

168. Atsakovės pagrindinėje byloje teigia, kad *pirmoji klausimo dalis* nėra reikalinga sprendimui byloje priimti ir todėl nepriimtina, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenustatė, ar spaudos pranešimui taikoma autorių teisių apsauga.

169. Ieškovė pagrindinėje byloje ir Italijos vyriausybė turinio prasme nurodo, kad Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktas negali būti taikomas, kai spaudos straipsnis, kuriame cituojamas kūrinys, nėra autorių teisių saugomas literatūros kūrinys. Italijos vyriausybės manymu, tai aiškėja iš nuostatos teksto. Be to, Italijos vyriausybė ir ieškovė remiasi tokiais tikslais, kaip antai aukštas autorių teisių apsaugos lygis ir teisingas autorių atlyginimas.

170. Atsakovės pagrindinėje byloje, Austrijos vyriausybė ir Komisija mano priešingai, kad direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte nėra nustatyta sąlygos, kad spaudos straipsnis, kuriame cituojamas kūrinys, turi būti autorių teisių saugomas literatūros kūrinys, nes ir tokiu atveju galima pagrįsti citavimo teisę. Tokiomis aplinkybėmis Komisija nurodo nuostatos formuluotę ir tai, kad Direktyvos 2001/29 5 straipsnyje pateikiamas išsamus išimčių sąrašas. Be to, būtina užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp intelektinės nuosavybės apsaugos ir viešojo intereso laisvai naudoti kūrinius, kai jie cituojami.

171. Papildomai atsakovės pagrindinėje byloje ir Ispanijos vyriausybė tvirtina, kad net ir trumpas spaudos pranešimas gali būti saugomas autorių teisių.

172. Dėl *antrosios klausimo dalies* ieškovė pagrindinėje byloje, Austrijos, Italijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija tvirtina, kad direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktas netaikomas, kai cituojant kūrinį ar kitą saugomą objektą nėra nurodytas tikras autoriaus vardas, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma. Austrijos vyriausybė pabrėžia aiškią nuostatos formuluotę.

173. Atsakovių pagrindinėje byloje nuomone, šis klausimas yra nepriimtinas, nes atsakymas aiškėja jau iš nuostatos formuluotės. Dėl turinio jos nurodo, kad Direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktas taikomas net tada, kai cituojant kūrinį ar kitą saugomą objektą nėra nurodytas autoriaus arba atlikėjo vardas. Be to, įprastomis aplinkybėmis buvo neįmanoma sužinoti ieškovės pagrindinėje byloje vardo ar gamintojo ženklinimo. Agentūra, kuri pateikė ginčijamas nuotraukas, jau anksčiau šias nuotraukas be jokių nuorodų buvo gavusi iš policijos siekiant skelbti paiešką ar surengti spaudos konferenciją.

174. Tačiau ieškovė pagrindinėje byloje ir Italijos vyriausybė mano, kad tai, jog atsakovėms pagrindinėje byloje ginčijamas nuotraukas perdavė naujienų agentūra, neatleidžia jų nuo pareigos nurodyti tikrą autoriaus vardą. Tačiau nepakanka, kad jos būtų naudojamos vien skaitytojų dėmesiui į straipsnį atkreipti.

176. Austrijos vyriausybė ir Komisija mano, kad pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą leidžiama cituoti ir visą nuotrauką, jei to reikalauja citavimo tikslas. Vis dėlto šiuo atveju ypač svarbus direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje numatytas trijų pakopų testas. Italijos vyriausybė ir Komisija abejoja, ar pagrindinės bylos situacija atitinka trijų pakopų testo reikalavimus, pirmiausia antros ir trečios pakopos reikalavimus.

177. Tačiau atsakovės pagrindinėje byloje tvirtina, kad įvykdytos ir kitos 5 straipsnio 3 dalies d punkto sąlygos. Pirmiausia paskelbimas atitinka sąžiningumo praktiką, nes paskelbtos nuotraukos buvo gautos iš patikimų trečiųjų asmenų. Be to, reikia atsižvelgti į saviraiškos laisvę.

2. Teisinis vertinimas

175. Proceso šalys išsakė *papildomą* nuomonę ir dėl kitų direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkto sąlygų. Ieškovė pagrindinėje byloje, Austrijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija nurodo, kad ši nuostata taikoma tik tuo atveju, kai fotografijos naudojamos kaip citata, taigi, jeigu jos atlieka įrodymų funkciją.

178. Kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atsakant į antrąjį klausimą taip pat reikia atsižvelgti į OGH teisines išvadas, pateiktas šio teismo sprendime

dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo [59], kuriame OGH išdėstė, kad nacionalinės teisės aktai leidžia laisvai naudoti citatas laikraščiuose ir žurnaluose, tačiau visos nuotraukos citavimas leistinas tik tada, kai to reikalauja citavimo tikslas ir jei tai labai nesumažina nuotraukos ekonominės vertės.

a) Dėl pirmosios klausimo dalies

179. Pirmąja savo klausimo dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktas taikomas tada, kai kūrinį cituojantis spaudos pranešimas nėra saugomas autorių teisių.

180. Atsakymas į šį klausimą yra reikšmingas sprendimui priimti. Priešingai negu mano atsakovės pagrindinėje byloje, nėra būtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš pradžių patikrintų, ar straipsniui taikoma autorių teisių apsauga. Juk prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį formuluotėje nėra papildomai nustatyta, kad nacionalinis teismas prieš Teisingumo Teismui pateikdamas klausimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo turi atsakyti į visus kitus ginčijamus klausimus.

181. Šioje situacijoje taip pat iš pradžių reikia nurodyti, kad Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte valstybėms narėms numatyta galimybė nustatyti apribojimus yra fakultatyvi, todėl jos iš principo turi diskreciją pasirinkti, ar numatyti tokį apribojimą nacionalinės teisės aktuose ir, laikydamosi ES teisės aktuose nustatytų reikalavimų, gali pasirinkti jo formą, tačiau tai darydamos turi atsižvelgti į šios išvados 148 punkte išvardytas išlygas.

182. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą reikia suprasti taip, kad juo klausiama, ar valstybė narė nepažeidžia šioje nuostatoje nustatytų ES teisės reikalavimų, kai ji nacionalinės teisės aktuose citavimo teisei nenustato sąlygos, kad autorių teisių turi būti saugomas ir pats straipsnis, kuriame cituojamas kūrinys.

183. Į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai.

184. Pirma, direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte tokios ribojančios sąlygos nėra.

59 — Žr. šios išvados 38 punktą.

185. Antra, iš direktyvos taip pat neaiškėja jokių kitų pagrindų, kurie leistų manyti esant tokį reikalavimą. Atvirkščiai, iš kitų direktyvos 5 straipsnio 3 dalyje numatytų apribojimų konteksto aiškėja, jog nė vienas iš šių apribojimai nėra grindžiamas idėja, kad vieno kūrinio autorių teisės gali būti apribotos tik kito kūrinio naudai.

186. Trečia, mano manymu, tokiam aiškinimui prieštarauja ir šios nuostatos tikslas. Direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte numatyta apribojimo galimybė turi būti vertinama atsižvelgiant į laisvos intelektinės diskusijos tikslą. Būtent tokia diskusija pirmiausia ir įgyvendinama saviraiškos ir spaudos laisvė. O autorių teisių saugomi samprotavimai tikrai gali patekti į šių pagrindinių laisvių taikymo sritį.

187. Ketvirta, iš peržiūrėtos Berno konvencijos, kuria ir grindžiama direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte numatytos apribojimo galimybės idėja [60], taigi į kurią reikia atsižvelgti aiškinant šią nuostatą, taip pat neaiškėja nieko, kas galėtų pagrįsti tokį siaurą aiškinimą.

60 — Žr. peržiūrėtos Berno konvencijos 10 straipsnio 1 dalį.

188. Penkta, Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 5 dalyje esančiu trijų pakopų testu taip pat nenustatomas reikalavimas, kad privilegijuotos yra tik tos citatos, kurios pateikiamos autorių teisių saugomuose kūriniuose. Šiuo klausimu iš pradžių galima nurodyti pirma išdėstytus argumentus. Be to, nėra pagrindo teigti, kad įprastam autorių teisių saugomų fotografijų naudojimui, kai jos cituojamos autorių teisių nesaugomuose kūriniuose, daroma didesnė žala negu tada, kai jos cituojamos autorių teisių saugomuose rašiniuose.

189. Todėl reikia daryti išvadą, jog Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte nėra nustatytas privalomas reikalavimas, kad straipsnis, kuriame pateikiama citata pagal šią nuostatą, pats turi būti autorių teisių saugomas kūrinys.

190. Kadangi direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktas yra fakultatyvus, valstybės narės iš principo turi diskreciją nacionalinės teisės aktuose nustatyti siauresnę citavimo teisę negu ta, kuri nustatyta ES teisės aktuose. Tačiau tokiu atveju jos privalo paisyti kitų ES teisės aktų reikalavimų, kuriems pirmiausia priskirtina saviraiškos ir spaudos laisvė.

b) Dėl antrosios klausimo dalies

191. Antrąja savo klausimo dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar gali būti taikoma direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte numatyta išimtis, kai straipsniuose nebuvo nurodyta paskelbtos nuotraukos autorė. Šį klausimą taip pat reikia suprasti taip, kad juo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar valstybė narė pažeidžia direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte nustatytus reikalavimus, jei pagal nacionalinės teisės aktus kūrinys gali būti cituojamas ir nenurodant autoriaus vardo.

192. Priešingai nei teigia atsakovės pagrindinėje byloje, šis prejudicinis klausimas yra priimtinas. Pagal Procedūros reglamento 104 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą net tada, kai atsakymas į prejudicinį klausimą nekelia jokių pagrįstų abejonių, klausimas yra priimtinas, tačiau atsakymas į jį gali būti pateikiamas nutartimi.

193. Kalbant apie esmę, pažymėtina, kad klausimą sudaro du elementai. Kadangi pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą autoriaus vardą privaloma nurodyti tik tada, kai nėra neįmanoma to padaryti, iš pradžių kyla klausimas, kada pagal šią nuostatą galima prielaida dėl neįmanomumo (i). Toliau kyla klausimas, kokias teisines pasekmes turi numatyti valstybė narė tuo atveju, kai autoriaus vardas nebuvo nurodytas, nors to padaryti nebuvo neįmanoma (ii).

i) Dėl nurodymo neįmanomumo

194. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte nėra nustatyta, kada neįmanoma nurodyti šaltinio ir autoriaus.

195. Viena vertus, iš nuostatos formuluotės matyti, kad tai turi būti neįmanoma. Taigi nepakanka vien galimybės nebuvimo. Tai leidžia daryti išvadą, kad nustatytas gana griežtas kriterijus. Tai matyti ir iš Direktyvos 2001/29 tikslų – užtikrinti aukštą apsaugos lygį ir teisingą atlyginimą [61]. Toliau iš veiksmažodžio „padaryti“ [62] matyti, kad tikimasi, jog cituojantis asmuo bent jau ėmėsi tam tikrų veiksmų, siekdamas nustatyti šaltinį ir autoriaus vardą.

61 — Žr. Direktyvos 2001/29 4, 9 ir 10 konstatuojamąsias dalis.

62 — Teksto redakcijoje anglų kalba sakoma „turns out to be“, prancūzų kalba –„s'avère“, olandų kalba – „blijkt“, portugalų kalba – „se revele“, slovėnų kalba – „se <…> izkaže“, ispanų kalba – „resulte“. Mažiau aiški yra redakcijos italų kalba formuluotė „in caso di“.

196. Kita vertus, reikia atsižvelgti į tai, kad citavimo teisė padeda įgyvendinti saviraiškos ir spaudos laisvę. Todėl neįmanomumo kriterijui neturėtų būti keliami per dideli reikalavimai, nes tokiu atveju, kai autoriaus negalima nustatyti, iš viso praktiškai nebūtų galima taikyti citavimo teisės.

197. Be to, vertinant, ar nebuvo įmanoma nurodyti autoriaus duomenų vadovaujantis direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktu, reikia atsižvelgti į visas konkretaus atvejo aplinkybes.

198. Todėl nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia turės atsižvelgti į tą aplinkybę, kad ginčijamos nuotraukos buvo naudojamos vykdant paskelbtą paiešką. Būtent tokiu atveju cituojantis asmuo tikrai negali tiesiog kliautis tuo, kad tas, kuris faktiškai valdo nuotraukas, turi ir teises į jas. Be to, tokiu atveju, kai autoriaus vardo negalima nustatyti iš nuotraukos, iš cituojančio asmens reikia pareikalauti, kad jis atliktų papildomą tyrimą. Paprastai paieškai skirtose nuotraukose autoriaus vardas nebūna nurodytas.

199. Be to, kad atsakovių pagrindinėje byloje turimoms pareigoms keliami dideli reikalavimai, matyti ir iš direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje numatyto trijų pakopų testo. Šio testo antra ir trečia pakopomis reikalaujama nustatyti, ar tai neprieštarauja įprastam kūrinio naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų teisių turėtojų interesų. Nagrinėjamai situacijai būdinga tai, kad ieškovės pagrindinėje byloje autorių teisės jau buvo pažeistos dėl paieškos, taigi dėl priemonių, skirtų visuomenės saugumui užtikrinti, ir būtent šios priemonės lėmė, kad ginčijamos nuotraukos buvo atgamintos be jos sutikimo ir nenurodant jos, kaip autorės, vardo. Kad tokioje situacijoje nebūtų visiškai pamintos autorių teisės, mano manymu, tik išimtiniais atvejais galima išvada, jog cituojantis asmuo, kuris neatliko konkrečių tyrimų, gali remtis tuo, kad buvo neįmanoma nurodyti autoriaus duomenų.

200. Nenorėdama užbėgti už akių vertinimui, kurį konkrečiu atveju turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdama į faktines aplinkybes, kurios aiškėja iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, vis dėlto manau, kad labiausiai tikėtina išvada, jog atsakovėms pagrindinėje byloje nebuvo neįmanoma nurodyti duomenų.

ii) Dėl teisinių pasekmių kai nėra neįmanomumo

201. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad nebuvo neįmanoma nurodyti autoriaus vardo, tada kyla klausimas, kokias pasekmes tokioje

situacijoje turi numatyti valstybė narė. Čia galimi du požiūriai: vienas jų, kad tokioje situacijoje nuotraukų be autoriaus sutikimo paskelbimas yra neteisėtas, arba galima teigti, kad tokioje situacijoje paskelbimas yra teisėtas, bet autorė turi teisę reikalauti, kad būtų nurodytas jos vardas.

202. Mano manymu, su Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktu yra suderinama tik išvada, kad citavimas be autoriaus sutikimo ir nenurodant autoriaus vardo yra neteisėtas paskelbimas.

203. Pirma, tai matyti iš Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkto formuluotės. Ten būtent nustatyta, kad valstybė narė gali numatyti citavimo teisę tik tiek, kiek nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą. Atrodo, kad tai privalomas reikalavimas, kurio valstybė, naudodamasi jai direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte suteikta teise, turi laikytis.

204. Antra, tokį aiškinimą pagrindžia tai, kad šis reikalavimas yra nustatytas kartu su kitomis šioje nuostatoje esančiomis sąlygomis, kurių privalomumas akivaizdus. Tai reikalavimai, kad toks naudojimas turi atitikti sąžiningumo praktiką ir būti tokio masto, kokio reikia konkrečiam tikslui.

205. Trečia, tai matyti ir iš šio reikalavimo logikos ir tikslo. Paprastai autorius gali nuspręsti dėl kūrinio naudojimo. Nors pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą valstybė narė, siekdama saviraiškos ir spaudos laisvės interesų, gali apriboti autoriaus teises, įpareigojimas nurodyti šaltinį ir autoriaus vardą turi užtikrinti, kad autorius išlaikytų minimalią kontrolę. Vadinasi, jis, be kita ko, gali kontroliuoti, ar jo kūrinio naudojimas neviršija leistino citavimo ribų. Todėl pripažinus, kad atgaminimas be autoriaus vardo yra teisėtas, o autorius vien turi teisę į vardo nurodymą, kyla pavojus, kad autorius negalės veiksmingai pasinaudoti šia kontrole. Kai autorius nenurodomas, daugeliu atvejų yra rizika, kad jis taip ir nesužinos apie savo kūrinių naudojimą.

206. Remiantis nurodytais argumentais, autoriaus vardo nurodymą reikia vertinti kaip privalomą apribojimo pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą taikymo sąlygą.

Todėl nesilaikant šios sąlygos negalima atgaminimo pagrįsti šia teisės norma [63].

iii) Išvada

207. Darytina išvada, kad direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte nustatyti citavimo be autoriaus leidimo reikalavimai pažeidžiami, kai nenurodomas fotografijos autorės vardas, nors nebuvo neįmanoma to padaryti. To padaryti nėra neįmanoma, jei cituojantis asmuo nesiima visų autoriaus nustatymo priemonių, kurios yra tinkamos atsižvelgiant į visas konkretaus atvejo aplinkybes.

c) Papildomos pastabos

208. Antrasis prejudicinis klausimas susijęs tik su dviem punktais, kurie yra svarbūs taikant direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą. Tačiau kadangi Teisingumo Teismas per prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui gali pateikti visas nuorodas, kurios, jo manymu, naudingos sprendimui pagrindinėje byloje priimti [64], atsakysiu ne tik į pateikto prejudicinio klausimo dalis, bet ir papildomai išnagrinėsiu tris kitus punktus, susijusius su direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punkte ir 5 straipsnio 5 dalyje nustatytų ES teisės reikalavimų ribomis. Pirmiausia tai susiję su klausimu, kokiomis aplinkybėmis galima daryti išvadą dėl citatos pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą buvimo (i). Toliau kyla klausimas, ar išsami citata taip pat gali būti laikoma citata, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą (ii). Galiausiai dar norėčiau išnagrinėti, kaip šią apribojimo galimybę riboja sąlyga, kad naudojimas turi atitikti įprastą praktiką ir kad jam taikomas direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje numatytas trijų pakopų testas (iii).

i) Citavimas siekiant kritikuoti ar apžvelgti

209. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte numatyta, kad valstybės narės gali numatyti išimtis ir apribojimus, kai cituojama siekiant kritikuoti ar apžvelgti. Vadinasi,

63 — Taip mano ir H.-P. Götting, U. Löwenheim (leid.), *Handbuch des Urheberrechts*, Beck 2010, 32 straipsnis, 12 punktas.

64 — Žr. šios išvados 117 punktą.

svarbiausia, kad atgaminimu būtų siekiama citavimo tikslo.

skaitytojų dėmesį, tačiau pačios nuotraukos tekste nenagrinėjamos.

ii) Išsamus citavimas

210. Citatos sąvoka šioje direktyvoje neapibrėžta. Bendrinėje kalboje citata pirmiausia apibrėžiama kaip svetimos minties perteikimas atpažįstama ir nepakeista forma. Kaip patikslina direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje pateikti pavyzdžiai, nepakanka vien to, kad cituojama siekiant kritikuoti ar apžvelgti. Atvirkščiai, turi būti ir turinio sąsaja su cituojamu kūriniu pateikiant aprašymą, komentarus ar vertinimą. Taigi citata turi būti samprotavimų pagrindas.

212. Toliau kyla klausimas, ar direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktas taip pat apima išsamų citavimą. Remiantis įprasta citatos reikšme, paprastai citata yra tik teksto ištrauka. Tačiau fotografijų atveju negalima atmesti galimybės, kad ir išsami citata laikoma citata, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Dėl šių kūrinių specifikos, norint nustatyti reikalingą turinio sąsają, gali prireikti atgaminti visą kūrinį. Jei remiantis direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktu būtų galima skelbti tik fotografijų dalis, tai labai apribotų šios nuostatos taikymo fotografijoms sritį.

211. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar atsakovės pagrindinėje byloje skelbdamos ginčijamas nuotraukas siekė tokio tikslo. Tačiau pagal direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktą citatos nėra, kai straipsniuose trūksta reikalaujamos turinio sąsajos. Išvados dėl citavimo tikslo vadovaujantis direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktu pirmiausia negalima daryti tada, kai ginčijamos nuotraukos naudojamos vien kaip „jaukas“, taigi siekiant patraukti

213. Tačiau kadangi išsamaus citavimo atveju autorių teisės pažeidžiamos labai stipriai, šiuo atveju ypač svarbūs tampa kiti reikalavimai, pavyzdžiui, reikalavimas, kad citavimas turi atitikti sąžiningumo praktiką ir direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje numatytą trijų pakopų testą.

iii) Kitos sąlygos

214. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje taip pat turės patikrinti, ar ginčijamų nuotraukų paskelbimas atitinka įprastą naudojimą ir Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 5 dalyje numatyto trijų pakopų testo reikalavimus. Tokiomis aplinkybėmis jis pirmiausia turės atsižvelgti į tai, ar atsakovės pagrindinėje byloje, išsamiai cituodamos ginčijamas nuotraukas laikraščiuose, žurnaluose ir interneto svetainėse, labai sumažino jų pardavimo galimybes ir todėl nepagrįstai pažeidė ieškovės pagrindinėje byloje interesus.

X — Išvada

215. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į prejudicinius klausimus atsakyti taip:

„1. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 6 straipsnio 1 punkte esančią glaudaus ryšio sąvoką reikia aiškinti taip, kad ji reikalauja bendrų faktinių aplinkybių ir pakankamo teisinio ryšio buvimo tarp ieškinio, pareikšto atsakovui, kurio gyvenamoji vieta yra teismo vieta (ieškinio pagal gyvenamąją vietą), ir kito ieškinio. Situacijoje, kaip antai nagrinėjamoji, negalima daryti išvados dėl bendrų faktinių aplinkybių buvimo, nes ieškinio pagal gyvenamąją vietą atsakovės ir kitų atsakovių veiksmai, dėl kurių joms buvo pareikštas ieškinys, buvo nesuderinti lygiagrečiai vykdomi veiksmai. Pakankamas teisinis ryšys gali būti net ir tada, kai abiem ieškiniams atitinkamai taikoma skirtinga nacionalinė teisė, kuri nėra visiškai suderinta.

2. a) 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų

suderinimo 5 straipsnio 3 dalies d punktas turi būti aiškinimas taip, kad valstybė narė gali leisti cituoti kūrinį be autoriaus sutikimo taip pat tada, kai kūrinį cituojantis spaudos straipsnis nėra saugomas autorių teisių.

2. b) Be to, šioje nuostatoje nustatytas privalomas reikalavimas, kad cituojantis asmuo turi nurodyti saugomų fotografijų autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma. To padaryti nėra neįmanoma, kai cituojantis asmuo nesiima visų autoriaus nustatymo priemonių, kurios yra tinkamos atsižvelgiant į visas konkretaus atvejo aplinkybes.

3. a) Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punktas turi būti aiškinimas taip, kad valstybė narė gali leisti žiniasklaidos priemonėms taip pat be autoriaus sutikimo atgaminti autorių teisių saugomas fotografijas esant paskelbtai paieškai, kuria siekiama visuomenės saugumo tikslų, jei paieškos tikslai vis dar neįgyvendinti ir atgaminimas yra objektyviai tinkama priemonė šiems tikslams pasiekti.

3. b) Žiniasklaidos priemonės, siekdamos pagrįsti kūrinio atgaminimą be autoriaus sutikimo, negali tiesiogiai remtis šia nuostata.

4. Remiantis 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyvos 93/98/EEB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo 6 straipsniu ir 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų 6 straipsniu, portretinei nuotraukai taikoma autorių teisių apsauga, kai ji yra autoriaus intelektinės kūrybos išraiška ir todėl

originalus fotografijos kūrinys, o taip yra tada, kai autorius, naudodamas esamas meninės išraiškos formas, suteikė jai tik jo kūrybai būdingo savitumo.

Fotoroboto paskelbimas, kuris buvo sukurtas apdorojant autorių teisių saugomą portretinę nuotrauką, laikomas atgaminimu pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą tada, kai fotografijai būdingi originalūs intelektinės autoriaus kūrybos elementai išlieka ir fotorobote.“